

มหาวิทยาลัยมหิดล

ปัญญาของแผ่นดิน

แนวทางการบริหารจัดการองค์กรสู่ความยั่งยืน

ดร.ไพรินทร์ ชูโชติถาวร

ปราชญ์กาเกียรติยศศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โอสถานนท์ ครั้งที่ 7

หนังสือ

ปาฐกถาเกียรติยศศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล ไอสถานนท์ ครั้งที่ 7 “แนวทางการบริหารจัดการองค์กร สู่ความยั่งยืน”

พิมพ์ครั้งที่ 1 กันยายน 2555

ISBN : 978-616-279-134-5

คณะผู้จัดทำหนังสือ

ที่ปรึกษา

ดร.ไพโรจน์ ชูโชติถาวร

ประธานเจ้าหน้าที่บริหารและกรรมการผู้จัดการใหญ่

บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)

ศาสตราจารย์รัชตะ รัชตะนาวิน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล

บรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ประสิทธิ์ ผลิตผลการพิมพ์

รองอธิการบดีฝ่ายวิจัย

นางรัตนา เพ็ชรอุไร

ผู้อำนวยการกองบริหารงานวิจัย

นางสาวมณีรัตน์ จอมพุก

กองบริหารงานวิจัย

นางสาวตรีระกา กิจเนตร

กองบริหารงานวิจัย

ปก นางสาวดุษฎี ทรัพย์บัว

กองบริหารงานวิจัย

รูปเล่ม นางสาวตรีระกา กิจเนตร

กองบริหารงานวิจัย

จัดทำโดย กองบริหารงานวิจัย มหาวิทยาลัยมหิดล

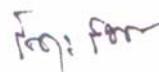
โทรศัพท์ 02-849-6241-6 โทรสาร 02-849-6247

เอกสารกองบริหารงานวิจัย หมายเลข 97

คำนำ

มหาวิทยาลัยมหิดล ได้รับเกียรติจาก ดร.ไพรินทร์ ชูโชติถาวร ประธานเจ้าหน้าที่บริหารและกรรมการผู้จัดการใหญ่ บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) เป็นองค์ปาฐก มาแสดงปาฐกถาเกียรติยศ ศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โสสถานนท์ ครั้งที่ 7 เรื่อง “แนวทางการบริหารจัดการองค์กรสู่ความยั่งยืน” ซึ่งได้ให้ความรู้และแนวคิดถึงการดำเนินงานบริหารธุรกิจในปัจจุบันมิได้มุ่งที่กำไรสูงสุดจึงประสบความสำเร็จ แต่สิ่งที่เป็นกระแสหลักในการบริหารจัดการองค์กรคือ ความยั่งยืนและการสร้างควมรับผิดชอบต่อสังคมต่างหากที่จะนำพามนุษยชาติให้อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขและสันติสุขอย่างแท้จริง โดยนำหลักการพัฒนาความยั่งยืนของ ปตท. มาเป็นตัวอย่างในการแสดงปาฐกถาครั้งนี้

มหาวิทยาลัยมหิดล จึงได้จัดทำหนังสือเล่มนี้ขึ้นเพื่อเป็นที่ระลึกในงานแสดงปาฐกถาเกียรติยศ ศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โสสถานนท์ และหวังเป็นอย่างยิ่งที่ผู้อ่านจะได้นำความรู้และแนวคิดไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาองค์กรซึ่งเป็นเป้าหมายของทุกองค์กรไม่ว่าจะเป็นองค์กรธุรกิจหรือองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร คือ “ความยั่งยืน”

ศาสตราจารย์รัชตะ รัชตะนาวิน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล

กันยายน 2555

สารบัญ

คำนำ

คำกล่าวรายงานปาฐกถาเกียรติยศ ศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล ไอสถานนท์ ครั้งที่ 7 งาน 43 ปี วันพระราชทานนาม “มหาวิทยาลัยมหิดล” วันศุกร์ที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2555	1
คำกล่าวเปิดการแสดง และแนะนำองค์ปาฐกโดย ศาสตราจารย์รัชตะ รัชตะนาวิณ อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล	3
ประวัติองค์ปาฐก	4
แนวทางการบริหารจัดการองค์กร สู่ความยั่งยืน	7
ภาคผนวก	42
<ul style="list-style-type: none">● ความเป็นในการจัดแสดงปาฐกถาเกียรติยศฯ เนื่องในวันพระราชทานนามมหาวิทยาลัยมหิดล (พ.ศ.2512-2555)● ประวัติศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล ไอสถานนท์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล (พ.ศ.2512-2514)	

คำกล่าวรายงาน

ปาฐกถาเกียรติยศศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล ไอสถานนท์ ครั้งที่ 7
งาน 43 ปี วันพระราชทานนาม “มหาวิทยาลัยมหิดล”

วันศุกร์ที่ 2 มีนาคม พ.ศ.2555

ศาสตราจารย์ประสิทธิ์ ผลิตผลการพิมพ์
รองอธิการบดีฝ่ายวิจัย
ประธานกรรมการฝ่ายจัดปาฐกถาเกียรติยศฯ

กราบเรียน นายกสภามหาวิทยาลัยมหิดล นายกสภาคณบดีเกษมมหาวิทยาลัยมหิดล ท่านอธิการบดี ดร.
ไพโรจน์ ฐโชติถาวร ผู้บริหารมหาวิทยาลัย ผู้อาวุโส
และท่านผู้มีเกียรติทุกท่าน

ด้วยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม
พระราชทานนาม “มหิดล” ให้เป็นนามของมหาวิทยาลัย ตั้งแต่วันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2512 ปัจจุบันได้เวียน
มาบรรจบเป็นที่ 43 มหาวิทยาลัยมหิดล จึงจัดให้มีการแสดงปาฐกถาเกียรติยศศาสตราจารย์ นายแพทย์
ชัชวาล ไอสถานนท์ เป็นครั้งที่ 7 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองถึงความสำคัญของวันคล้าย
วันพระราชทานนาม “มหาวิทยาลัยมหิดล” และได้ร่วมรำลึกถึงศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล
ไอสถานนท์ ซึ่งเป็นอธิการบดีท่านแรกของมหาวิทยาลัยมหิดล

ในปีนี้คณะกรรมการจัดงานปาฐกถาเกียติยศ จึงได้เรียนเชิญ **ดร.ไพรินทร์ ชูโชติถาวร** ประธาน
เจ้าหน้าที่บริหารและกรรมการผู้จัดการใหญ่ บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) เป็นองค์ปาฐก แสดง
ปาฐกถาเรื่อง “แนวทางการบริหารจัดการองค์กรสู่ความยั่งยืน”

ในโอกาสนี้ ขอกราบเรียนเชิญท่านอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดลกล่าวเปิดการแสดงปาฐกถา และ
กล่าวแนะนำองค์ปาฐกต่อไป ขอกราบขอบพระคุณ.

คำกล่าวเปิดการแสดงปาฐกถา และแนะนำองค์ปาฐกฯ

โดย ศาสตราจารย์รัชตะ รัชตะนาวิน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล

กราบเรียน นายกสภามหาวิทยาลัยมหิดล นายกสมาคมศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยมหิดล ดร.ไพรินทร์ ชูโชติ
ถาวร ท่านผู้อาวุโส และท่านผู้มีเกียรติทุกท่าน

ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรด
กระหม่อมพระราชทานนามาภิไธยในสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ให้เป็นนาม
ใหม่แก่มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ตามพระราชบัญญัติ ซึ่งมีผลอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 2 มีนาคม
พุทธศักราช 2512 มหาวิทยาลัยมหิดลจึงถือกำเนิดขึ้น นับจากวาระนั้นจนถึงปัจจุบัน

43 ปีที่ผ่านมา มหาวิทยาลัยมหิดลได้มีการพัฒนาในทุกรูปแบบ เพื่อประโยชน์กับแผ่นดินนี้ ตามที่เรา
ได้ตั้งจิตปณิธานกันถ้วนทั่วทุกคนในมหาวิทยาลัยมหิดลว่า “เราจะสืบสานพระราชบิดา สืบปัญญาของแผ่นดิน”
ณ บัดนี้ ในวันนี้ถือเป็นโอกาสอันดีเป็นอย่างยิ่งที่มหาวิทยาลัยมหิดลได้จัดให้มีปาฐกถาพิเศษ คือ ปาฐกถา
เกียรติยศศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โสธานนท์ ซึ่งนับเป็นครั้งที่ 7 เพื่อเป็นการระลึกถึงคุณงามความดี
ของท่านที่ได้เคยดำรงตำแหน่งเป็นอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล คนแรก และในวันนี้เป็นโอกาสที่ดีที่
มหาวิทยาลัยมหิดลได้รับเกียรติจาก ดร.ไพรินทร์ ชูโชติถาวร ประธานเจ้าหน้าที่บริหารและกรรมการ
ผู้จัดการใหญ่ บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) เป็นองค์ปาฐก แสดงปาฐกถาเรื่อง “แนวทางการบริหาร
จัดการองค์กรสู่ความยั่งยืน” และในโอกาสนี้ผมขอแนะนำประวัติท่านองค์ปาฐกโดยย่อ ดังนี้

ประวัติองค์ปาฐก

ดร. ไพรินทร์ ชูโชติถาวร

ประธานเจ้าหน้าที่บริหารและกรรมการผู้จัดการใหญ่
บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)

ประวัติการศึกษา

- พ.ศ. 2528 ดุซงึ่บัณฑิต วิศวกรรมศาสตร์ จาก Tokyo Institute of Technology ประเทศญี่ปุ่น
(โดยทุนรัฐบาลญี่ปุ่น)
- พ.ศ. 2525 มหาบัณฑิต วิศวกรรมศาสตร์ จาก Tokyo Institute of Technology ประเทศญี่ปุ่น
(โดยทุนรัฐบาลญี่ปุ่น)
- พ.ศ. 2522 วิศวกรรมศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง) จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน

- พ.ศ. 2554 กรรมการ บริษัท ปตท. สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน)
- พ.ศ. 2554 กรรมการ สมาคมบริษัทจดทะเบียนไทย
- พ.ศ. 2554 กรรมการ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์
และเทคโนโลยี
- พ.ศ. 2553 คณะกรรมการสรรหาผู้สมควรดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีโลหะและ
วัสดุแห่งชาติ
- พ.ศ. 2553 ประธานกลุ่มอุตสาหกรรมโรงกลั่นน้ำมันปิโตรเลียม สมาคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
- พ.ศ. 2553 กรรมการ สมาคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
- พ.ศ. 2553 ที่ปรึกษาประธานสมาคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

- พ.ศ. 2553 ที่ปรึกษา สมาคมไทย-ญี่ปุ่น
- พ.ศ. 2553 คณะที่ปรึกษาสมาคมนิสิตเก่า วิศวกรรมศาสตร์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พ.ศ. 2552 กรรมการ บริษัท ไออาร์พีซี จำกัด (มหาชน)
- พ.ศ. 2552 กรรมการอำนวยการ สถาบันปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย
- พ.ศ. 2552 กรรมการนักธุรกิจเพื่อสิ่งแวดล้อมไทย สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย
- พ.ศ. 2552 ประธานคณะอนุกรรมการกำกับแนวทางหน่วยปฏิบัติการกลาง ศูนย์นาโนเทคโนโลยีแห่งชาติ
- พ.ศ. 2548 ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์ สมาคมวิศวกรรมเคมีและเคมีประยุกต์แห่งประเทศไทย
- พ.ศ. 2547 ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์กลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมี สมาคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
- พ.ศ. 2547 กรรมการบริหาร ศูนย์นาโนเทคโนโลยีแห่งชาติ (NANOTEC) สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ
- พ.ศ. 2544 กรรมการบริหาร วิทยาลัยปิโตรเลียมและปิโตรเคมี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พ.ศ. 2539 กรรมการบริหาร ศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ (MTEC) สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ

ตำแหน่งหน้าที่ในอดีต

- พ.ศ. 2554 ประธานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการกลุ่มธุรกิจปิโตรเลียมขั้นต้นและก๊าซธรรมชาติ บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)
- พ.ศ. 2552-30 พ.ศ.2554 กรรมการผู้จัดการใหญ่ บริษัท ไออาร์พีซี จำกัด (มหาชน)
- พ.ศ. 2551-2554 รองกรรมการผู้จัดการใหญ่ บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)
- พ.ศ. 2549-2554 กรรมการ บริษัท พีทีที อซาฮิ เคมิคอล จำกัด
- พ.ศ. 2548-2554 กรรมการ บริษัท พีทีที โพลีเมอร์ มาร์เก็ตติ้ง จำกัด
- พ.ศ. 2551-2552 กรรมการ บริษัท สตาร์ ปิโตรเลียม รีไฟน์นิ่ง จำกัด
- พ.ศ. 2551-2552 กรรมการ บริษัท พีทีที ฟีนอล จำกัด
- พ.ศ. 2551-2553 กรรมการ บริษัท พีทีที เมนเทนแนนซ์ แอนด์ เอ็นจิเนียริง จำกัด
- พ.ศ. 2549-2552 กรรมการ บริษัท พีทีที โพลีเมอร์ โลจิสติกส์ จำกัด
- พ.ศ. 2549-2553 กรรมการ บริษัท บางกอกโพลีเอททีลีน จำกัด (มหาชน)
- พ.ศ. 2549-2552 กรรมการ บริษัท เอ็ชเอ็มซี โพลีเมอร์ จำกัด
- พ.ศ. 2549-2552 กรรมการผู้จัดการ บริษัท พีทีที อซาฮิ เคมิคอล จำกัด
- พ.ศ. 2548-2551 ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการใหญ่ บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)
- พ.ศ. 2548-2552 กรรมการผู้จัดการ บริษัท พีทีที โพลีเมอร์ มาร์เก็ตติ้ง จำกัด

ฝึกอบรม

- หลักสูตร "การกำกับดูแลกิจการสำหรับกรรมการและผู้บริหารระดับสูงของรัฐวิสาหกิจและองค์กรมหาชน" รุ่นที่ 7 สถาบันพระปกเกล้า
- การศึกษาหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร ภาครัฐร่วมเอกชน (ปรอ.) รุ่นที่ 22 ประจำปีการศึกษา 2552-2553 วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
- หลักสูตรผู้บริหารระดับสูง สถาบันวิทยาการตลาดทุน รุ่นที่ 8 (วตท. 8)
- หลักสูตรผู้บริหารระดับสูงด้านการค้าและการพาณิชย์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย รุ่นที่ 1
- PTT Executive Leadership Program 2008/GE Crotonville/U.S.A.
- NIDA Executive Leadership Program 2007/Wharton University of Pennsylvania/U.S.A.
- Directors Certification Program 51/2004/Thai Institute of Directors
- Director Accreditation program 24/2004/ Thai Institute of Directors
- Finance for Non-Finance Director 14/2547 Thai Institute of Directors
- Industrial Liaison Program (ILP) 2005/Massachusetts Institute of Technology/U.S.A

ความสำเร็จในชีวิตการทำงาน

- บุคคลคุณภาพแห่งปี 2010 จากมูลนิธิสภาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย
- CST Award for Distinguished Contribution to Economic Advancement 2010 from Chemical Society of Thailand
- QCC Promoter Award for Top Management by Technology Promotion Association (Thailand-Japan)
- รางวัลเอกสารวิจัยส่วนบุคคลชมเชย วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
- FACS Award for Distinguished Contribution to Economic Advancement 2011 from Federation of ASEAN Chemical Societies
- Asia Talent Management Award from CNBC Asia Business Leaders Awards 2

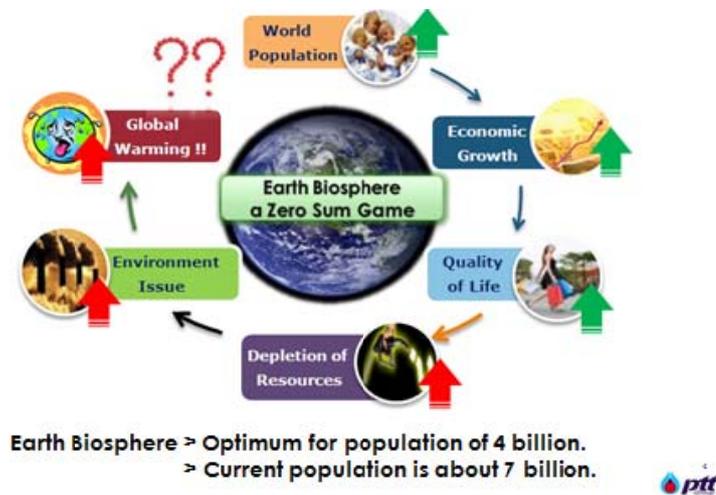
ปาฐกถาเกียรติยศ
ศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โอสถานนท์ ครั้งที่ 7
วันศุกร์ที่ 2 มีนาคม พ.ศ.2555
เรื่อง “แนวทางการบริหารจัดการองค์กรสู่ความยั่งยืน”
ดร.ไพรินทร์ ชูโชติถาวร
ประธานเจ้าหน้าที่บริหารและกรรมการผู้จัดการใหญ่ บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)

ดร.ไพรินทร์ ชูโชติถาวร ได้กล่าวขอบคุณท่านอธิการบดี ท่านคณบดี ท่านอาจารย์อาวุโส ของมหาวิทยาลัย และแขกผู้มีเกียรติทุกท่าน และกล่าวว่า วันนี้รู้สึกเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่ได้รับเชิญให้มาเป็นองค์ปาฐก ในงานปาฐกถาพิเศษของท่านศาสตราจารย์นายแพทย์ชัชวาล โอสถานนท์ ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบันของ ดร.ไพรินทร์ ชูโชติถาวร คือ ประธานเจ้าหน้าที่บริหารและกรรมการผู้จัดการใหญ่ บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นองค์กรธุรกิจด้านพลังงานขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ในระดับสากล ปตท. จัดอยู่ในอันดับที่ 128 ตามระดับของ Fortune 500 (ปัจจุบัน ข้อมูล ณ เดือนกรกฎาคม 2555 ปตท. จัดอยู่ในอันดับที่ 95 ของโลก)

ประเด็นสำคัญของการบริหารจัดการองค์กรธุรกิจ ทั้งธุรกิจที่ต้องการทำกำไรสูงสุด และธุรกิจที่ไม่แสวงหาผลกำไรในปัจจุบัน คือ ประเด็นของความยั่งยืน (Sustainability) ซึ่งการบริหารองค์กรในยุคปัจจุบันนี้วิธีการบริหารจัดการทางธุรกิจ วิธีการจัดการทางสังคม และวิธีการจัดการทางสิ่งแวดล้อม ได้เข้ามารวมเป็นหนึ่งเดียวกัน เพื่อจัดการองค์กรสู่ความยั่งยืน วิธีการดังกล่าวได้รับความสนใจ เกิดเป็นกระแสการจัดการในหลายๆ องค์กรในเวลาที่ผ่านมานี้ ซึ่งจะขอนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการองค์กรสู่ความยั่งยืน ในหัวข้อดังนี้

1. รากฐานปัญหาของมนุษยชาติ (Roots Cause of Problem and Human Society Development)
2. แนวความคิดการพัฒนายั่งยืน (Sustainable Development Concept)
3. การสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม 2 แนวทาง (Two Approaches for CSR)
4. ดัชนีวัดความยั่งยืน (Sustainability Index)
4. หลักการพัฒนายั่งยืนของ ปตท. (PTT Group Sustainable Development Approach)

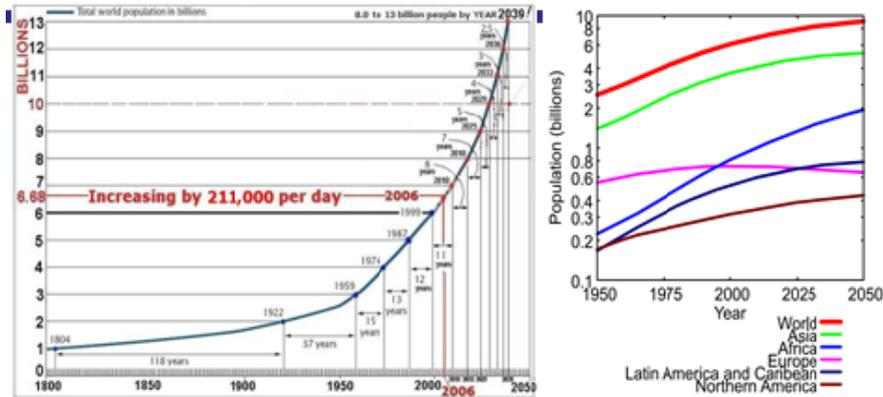
1. รากฐานปัญหาของมนุษยชาติ (Roots Cause of Problem and Human Society Development)

ภาพที่ 1 Environmental Issue: A Self Destruction Game

โลกของเราคล้ายๆ กับ Biosphere หรือ ระบบนิเวศหลายๆ ระบบนิเวศของสิ่งมีชีวิตต่างๆ มาอาศัยอยู่รวมกันในที่เดียวกัน และลอยอยู่ท่ามกลางอวกาศ โดยมนุษย์เราเกิดขึ้นบนโลกใบนี้มาหลายล้านปีแล้ว แต่สิ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบันบนโลกใบนี้ คือ ประชากรของโลกได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว มีการบริโภคในอัตราที่เพิ่มสูงขึ้นตามระดับของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (GDP) เป็นทวีคูณ ตามมาตรฐานการครองชีพที่ดีขึ้น เพราะฉะนั้นมนุษย์ไม่สามารถแสวงหาวัตถุดิบ พลังงาน หรือ แม้กระทั่งสาร เพิ่มมาจากไหนได้ สิ่งที่เกิดขึ้นคือ มนุษย์กำลังทำลายตัวเอง ใช้ทรัพยากรธรรมชาติของตัวเอง ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติที่บริโภคเข้าไปนั้นสุดท้ายไม่ได้บริโภคแต่เพียงอย่างเดียว มนุษย์ยังต้องปล่อยของเสียออกมาในปริมาณมากอีกด้วย ในท้ายที่สุดโลกใบนี้กำลังทำลายตัวเองด้วยวงจรเหล่านี้ นักวิทยาศาสตร์เคยกล่าวไว้ว่า โลกใบนี้ควรมีประชากรอยู่แบบสบายๆ ในจำนวนที่เหมาะสมประมาณ 4 พันล้านคน แต่ปัจจุบันประชากรของโลกได้เพิ่มเป็นกว่า 7 พันล้านคนไปแล้ว โดยเมื่อเดือนตุลาคม 2554 เด็กคนที่ 7 พันล้าน ได้เกิดที่ประเทศฟิลิปปินส์

World Population Explosion

• "The global management of nine billion people who demand health, food, work, shelter, and security will be the most daunting challenge any civilization has ever faced." said by Dr. James Canton, American futurist.¹

• We probably cannot feed the planet without advanced, accelerated agriculture to head off mass starvation in the future.²

Source: 1) <http://www.futureguru.com/blog/hg/html>
2) <http://www.amazon.com/Extreme-Future-Trends-Riskage-World/dp/0225747330>

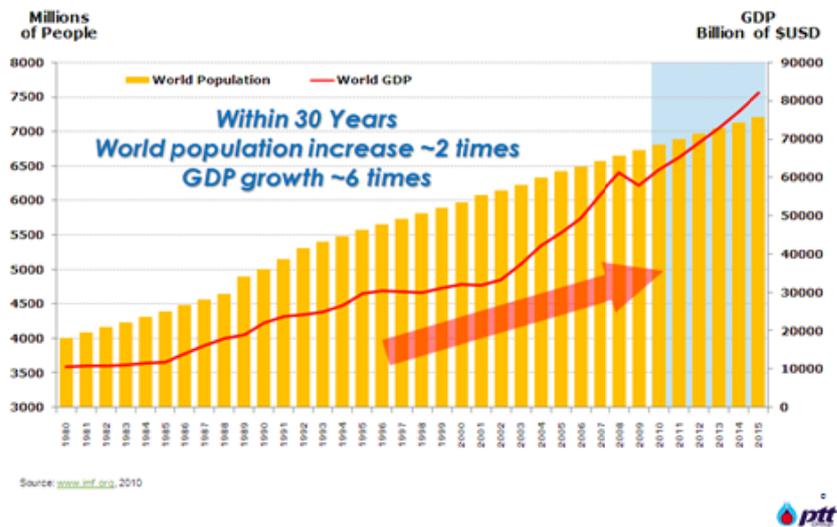

ภาพที่ 2 การเพิ่มขึ้นของประชากรโลก (World Population Explosion)

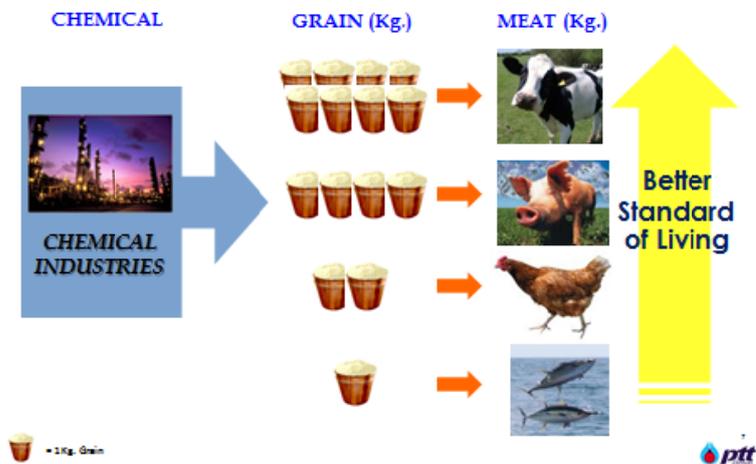
การเพิ่มขึ้นของประชากรโลกมีอัตราสูงชันอย่างรวดเร็ว (ดู แผนภาพที่ 2) ในช่วงปี ค.ศ.1950 ขณะนั้นประชากรบนโลกใบนี้มีประมาณ 3 พันล้านคน แต่ในปัจจุบันนี้ โลกใบนี้มีประชากรประมาณ 7 พันล้านคน จะพบว่าช่วงก่อนปี ค.ศ 1950 อัตราการเพิ่มขึ้นของประชากร 1 พันล้านคน จะใช้เวลาเฉลี่ยประมาณ 37 ปี แต่ปัจจุบันนี้อัตราประชากรที่เกิดขึ้นบนโลกใบนี้ 1 พันล้านคน ใช้เวลา 7 ปี เท่านั้นเอง ซึ่งจะใช้ระยะเวลาที่สั้นลงเรื่อย ๆ สาเหตุที่อัตราประชากรโลกเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเป็นเพราะการควบคุมอัตราการเกิดของประชากรโลกไม่มีประสิทธิภาพหรือไม่คงไม่ใช่ว่าสาเหตุที่สำคัญ สาเหตุหลัก คือ ประชากรโลกที่มีอยู่ไม่เสียชีวิต หรืออายุยืนขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยเฉพาะความก้าวหน้าด้านการแพทย์ จึงทำให้จำนวนรวมของประชากรในโลกเพิ่มขึ้นเป็นอัตราก้าวหน้า

นอกจากนั้น อัตราความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ หรือ GDP ในรอบ 30 ปี การเจริญเติบโตของ GDP โลกเพิ่มมากถึง 6 เท่า ในขณะที่จำนวนประชากรโลกเพิ่มขึ้น 2 เท่า ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจโลกที่เพิ่มขึ้น 6 เท่า นั้น หมายความว่า ประชากรโลกมีความสามารถในการบริโภคเพิ่มขึ้น 6 เท่าตามไปด้วย (ดู แผนภาพที่ 3)

World GDP Expansion

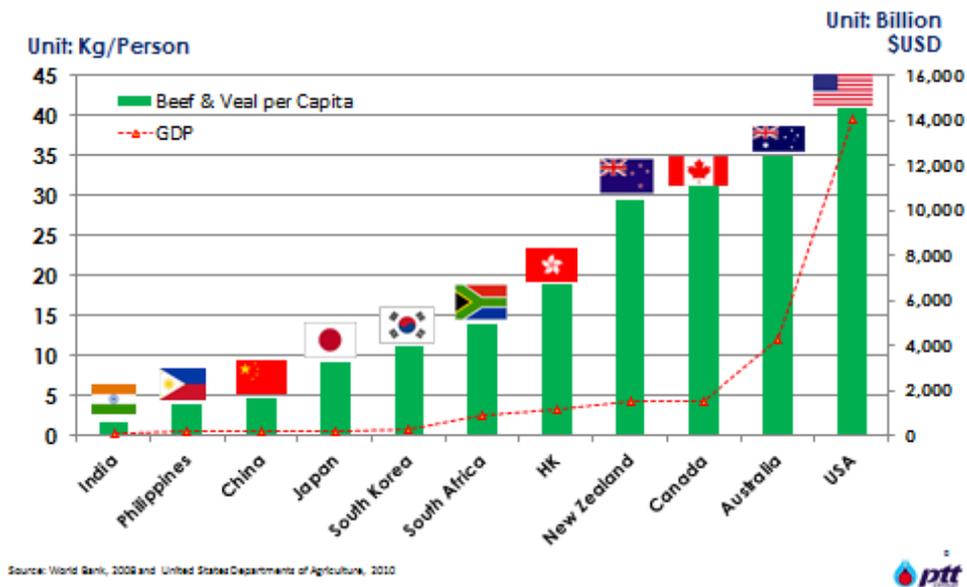
ภาพที่ 3 World GDP Expansion

ภาพที่ 4 Standard of living vs. Environment

ดังนั้น เมื่อประชากรมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น อัตราการบริโภคก็เพิ่มมากขึ้นไปด้วย ดังภาพที่ 4 จะเห็นว่า ถ้าต้องการผลิตเนื้อปลา 1 กิโลกรัม จะต้องใช้อาหารในการเลี้ยงปลาประมาณ 1 กิโลกรัมเท่ากัน หรือเรียกว่า อัตราแลกเนื้อ ในขณะที่ความเป็นอยู่ดีขึ้น ประชากรจะเริ่มเปลี่ยนจากการบริโภคเนื้อปลา มาเป็นเนื้อไก่ อัตราการแลกเนื้อจะอยู่ที่ 2 ต่อ 1 กิโลกรัม ถ้าเป็นเนื้อหมูอัตราการแลกเนื้อจะอยู่ที่ 4 ต่อ 1 กิโลกรัม และ ถ้า

เป็นเนื้อวัวจะอยู่ที่ประมาณ 7-8 ต่อ 1 กิโลกรัม ตัวอย่างเช่น คนญี่ปุ่นในสมัยก่อนบริโภคแต่เนื้อปลาเป็นหลัก แต่วันนี้วัฒนธรรมตะวันตกที่แผ่ขยายเข้ามาสู่ตะวันออกมากขึ้น คนญี่ปุ่นจึงเริ่มบริโภคเนื้อหมูและเนื้อวัวเพิ่มมากขึ้น

ภาพที่ 5 อัตราการบริโภคเนื้อในกลุ่มประเทศต่างๆ

ด้วยประชากรและอัตราการครองชีพที่เพิ่มขึ้น ประกอบกับลักษณะการบริโภคที่เปลี่ยนไป ทำให้ต้องใช้ทรัพยากรและทรัพยากรพิชจำนวนมาก เพื่อมาตอบสนองความต้องการของประชากรในกลุ่มนี้ จากภาพที่ 5 เป็นตัวอย่างอัตราการบริโภคเนื้อในกลุ่มประเทศต่างๆ จะเห็นได้ว่ามีความสัมพันธ์กัน สำหรับประเทศที่มีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ หรือ GDP ต่อประชากรสูงก็จะมีอัตราการบริโภคเนื้อที่สูงขึ้นตามไปด้วย จากอัตราแลกเนื้อ ทำให้ต้องเอาทรัพยากรไปแลกเป็นปริมาณที่สูงขึ้นเป็นเงาตามตัว

ถ้าอัตราการเจริญเติบโตของประชากรโลกและอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องต่อไป จำนวนอาหารที่ต้องผลิตขึ้นมากก็จะมีปริมาณมหาศาลมากขึ้นตามไปด้วย แม้ในวันนี้จำนวนประชากรโลก 7 พันล้านคน แต่ประชากรยังอยู่ได้ เพราะสิ่งที่เรียกว่า “การปฏิวัติเขียว (Green Revolution)” หรือ GMOs ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อ 3-4 ทศวรรษที่ผ่านมา ความสำเร็จของการปฏิวัติเขียว และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีด้านต่างๆ ทำให้ทุกวันนี้ประชากรยังมีวัตถุดิบและอาหารในปริมาณที่เพียงพอต่อความต้องการ ในอนาคต GMOs อาจจะไม่ใช่วิธีทางเลือกที่ดีที่สุด แต่อาจจะเป็นทางเดียวที่ต้องทำ เพื่อผลิตอาหารมาเลี้ยงประชากรที่กำลังจะเพิ่มมากกว่า 7 พันล้านคนขึ้นไป

Combustion Equation

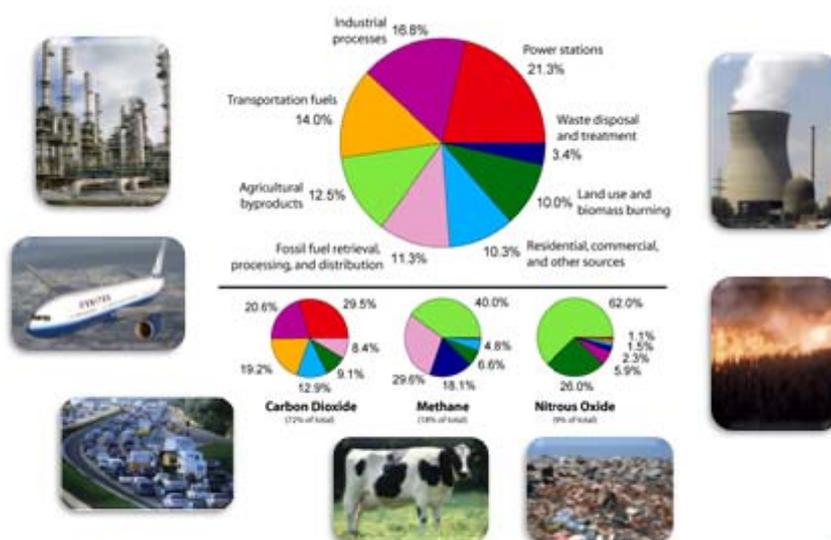
6 types of GHG	Global Warming Potentials (GWPs) (Carbon dioxide equivalent)
Carbon dioxide (CO ₂)	1
Methane (CH ₄)	21
Nitrous oxide (N ₂ O)	310
Hydrofluorocarbons (HFCs)	140 - 11,700
Perfluorocarbons (PFCs)	6,500 - 9,200
Sulphur hexafluoride (SF ₆)	23,900

Note: 6 types of GHG regulated under Kyoto Protocol

Source: IPCC Second Assessment Report, 1995

ภาพที่ 6 ชนิดของก๊าซเรือนกระจก

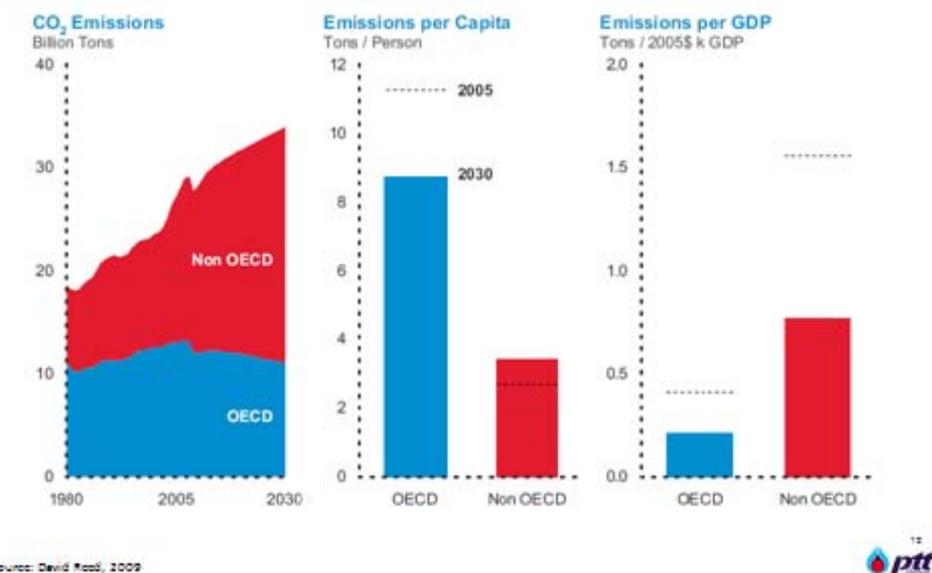
Source: www.emissionsdata.com/tpu.com

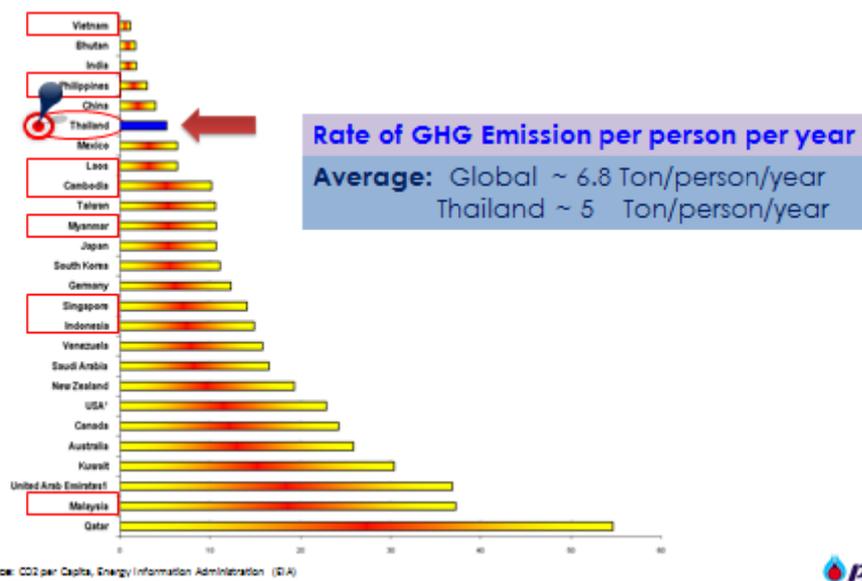
ภาพที่ 7 ปริมาณก๊าซเรือนกระจก แบ่งตามกลุ่มธุรกิจ (Annual Greenhouse Gas Emissions By Sector Source)

เมื่อประชากรเพิ่มขึ้น การบริโภคมากขึ้นในอัตราก้าวหน้า ในเวลาเดียวกันจะมีการปลดปล่อยสิ่งที่เรียกว่า ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ และก๊าซมีเทน ออกมาจากการย่อยสลายของซากพืช ซากสัตว์ ก๊าซทั้ง 2 ชนิดนี้เป็นตัวการใหญ่ของ “ภาวะเรือนกระจก” การปลดปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ไม่ใช่มาจากอุตสาหกรรมเพียงอย่างเดียว การปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกมาจากทุกภาคส่วน (ดูภาพที่ 7) เช่น ภาคการเกษตร มีอัตราการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกในปริมาณที่มากเหมือนกัน วัวและแกะที่เลี้ยงอยู่ในประเทศออสเตรเลีย มีการ

ปลดปล่อยก๊าซมีเทนในปริมาณที่มาก จนกระทั่งชั้นบรรยากาศของไอโซนที่อยู่เหนือประเทศออสเตรเลียถูกทำลายจนเกิดเป็นรูโหว่ขึ้น ประเทศออสเตรเลียจึงเป็นประเทศหนึ่งที่มีระดับแสง UV สูงมาก ดังนั้น ทุกคนจึงมีส่วนร่วมและเป็นต้นเหตุส่วนหนึ่งของปัญหาสิ่งแวดล้อมเหล่านี้

ภาพที่ 8 อัตราการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก

ภาพที่ 9 อัตราการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่อคน

ในกลุ่มประเทศที่เจริญแล้ว หรือ OECD อัตราวมของการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกจะมีปริมาณที่สูงมาก แต่การปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่อจำนวนประชากรจะต่ำ แต่ในทางตรงกันข้าม ประเทศที่กำลังพัฒนาและยังไม่พัฒนา หรือ Non OECD จะมีอัตราการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกในปริมาณต่ำ แต่การ

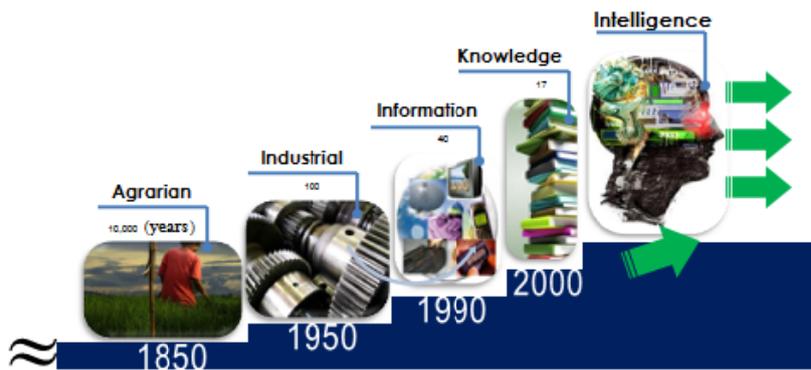
ปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่อจำนวนประชากรจะสูง หมายความว่า ประสิทธิภาพในการใช้ พลังงาน และการควบคุมสภาวะสิ่งแวดล้อมในกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนาและยังไม่พัฒนา มีประสิทธิภาพดีไม่เทียบเท่ากับประเทศที่พัฒนาแล้ว อย่างไรก็ตามไม่ว่าจะกลุ่มประเทศใด ผลรวมทั้งหมดของการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกมีปริมาณเพิ่มขึ้น

ส่วนอัตราการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกของประเทศไทย แม้จะไม่ได้เป็นผู้ปลดปล่อยก๊าซรายใหญ่ และค่าเฉลี่ยการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่อคนต่อปีจะต่ำกว่าค่าเฉลี่ยโลก แต่ก็มีอัตราการเพิ่มในอัตราก้าวหน้าเหมือนกัน

ภาพที่ 10 ประชากรในประเทศอินเดียและญี่ปุ่นในช่วงโมงเร่งด่วน

จากจำนวนประชากรที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นในอัตราก้าวหน้า ภาพที่ 10 นี้เกิดขึ้นช่วงชั่วโมงเร่งด่วน หรือประมาณ 8 โมงเช้าของทุกๆ วัน ภาพด้านซ้ายเป็นรูปที่เกิดขึ้นที่ประเทศอินเดีย ภาพด้านขวา คือประเทศญี่ปุ่น เป็น 2 ประเทศที่มี GDP ต่างกันมากถึง 40 เท่า เมื่อโลกมีประชากรอยู่หนาแน่นมาก ไม่ว่าจะประเทศที่เจริญที่สุด หรือประเทศที่กำลังพัฒนา ต่างพบกับสภาพปัญหาที่ไม่ต่างกัน ปัญหาทั้งหมดทั้งปวง ไม่ว่าจะเป็นปัญหาจราจรติด ปัญหาสิ่งแวดล้อม และปัญหาสภาวะอากาศที่เปลี่ยนไป ทั้งหมดทั้งปวงมีรากฐานปัญหาเริ่มต้นมาจากการที่โลกมีประชากรอยู่อย่างหนาแน่นเกินไปนั่นเอง

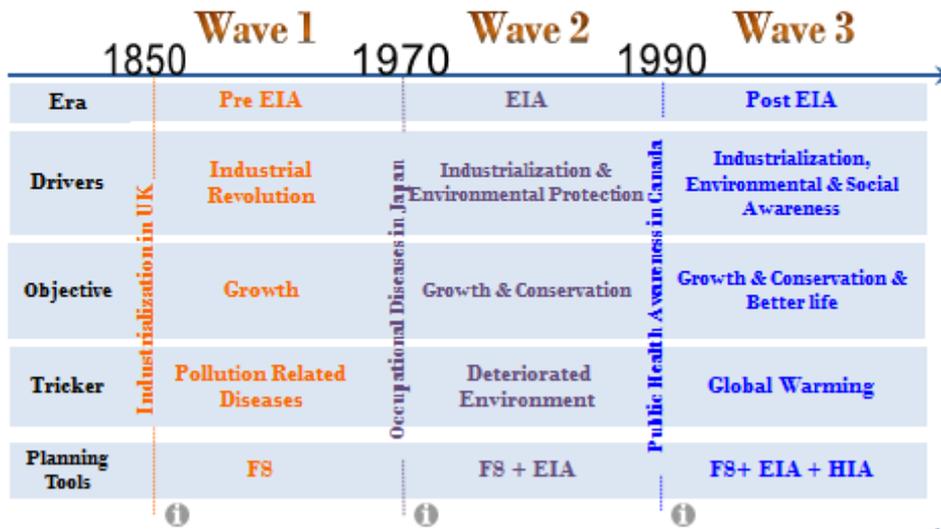

ภาพที่ 11

หลังจากโลกพัฒนาเข้าสู่ยุคหินเก่า ยุคสำริด และยุคเหล็ก โดยเรียกสังคมมนุษย์ในช่วงนั้นว่า “สังคมการเกษตร (agrarian)” มีการค้นพบอาวุธ เครื่องทุ่นแรง คานงัด และคานดีด แต่สภาพการดำรงชีวิตของมนุษย์ก็ยังไม่เปลี่ยนแปลงไปมากนัก มนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงวิถี ลักษณะวิถีการครองชีพครั้งสำคัญที่สุดเมื่อสมัยปลายกรุงศรีอยุธยา หรือกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น หรือเมื่อ 200 กว่าปีมานี้เอง โดยเกิดขึ้นที่เมืองแมนเชสเตอร์ ประเทศอังกฤษ โดย เจมส์ วัตต์ เป็นผู้ค้นพบเครื่องยนต์ต้นกำลัง ที่เรียกว่า “เครื่องจักรไอน้ำ” (ซึ่งภายหลังเปลี่ยนจากเครื่องจักรไอน้ำ มาเป็นเครื่องยนต์สันดาปภายใน) ทำให้มนุษย์มีพลังอำนาจที่จะเริ่มควบคุมธรรมชาติได้ในระดับหนึ่ง หลังจากนั้นที่เมืองแมนเชสเตอร์ได้เกิด “อุตสาหกรรมทอผ้า” มีการผลิตอย่างเป็นระบบ เรียกว่า Mass production นับจากจุดนั้นเป็นต้นมาสังคมมนุษย์และการดำรงชีวิตได้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก เกิดสิ่งประดิษฐ์ขึ้นมากมาย เช่น ยานยนต์ รถไฟ สำหรับการเคลื่อนที่ อำนาจความสะดวกต่างๆ จนเกิดการผลิตเป็นจำนวนมาก หรือที่เรียกว่า “ยุคปฏิวัติอุตสาหกรรม (Industrial Revolution)” ถัดจากนั้นก็เกิดการพัฒนาด้านสังคมวัฒนธรรมต่อเนื่องตามลำดับ

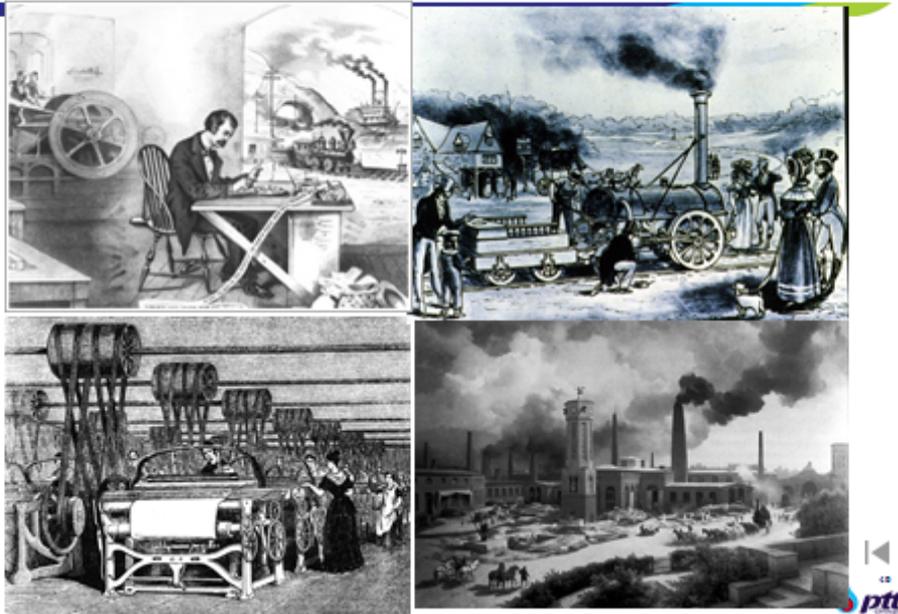
จนในวันนี้ โลกได้พัฒนาเติบโตอย่างก้าวกระโดด หลังจากมนุษย์เริ่มรู้จักคอมพิวเตอร์ เมื่อ 10 กว่าปีที่ผ่านมา ทำให้เกิดการพัฒนาด้านข้อมูลข่าวสาร และเทคโนโลยีการสื่อสารอย่างมากภายในระยะเวลาอันรวดเร็ว จนปัจจุบันอยู่ในยุคของ “สังคมองค์ความรู้ (Knowledge)” และในอนาคตกำลังจะเข้าสู่ยุค “สังคมปัญญา (Intelligence)”

Sequence of Industrialization & Environmental Protection

ภาพที่ 12

Industrialization in UK.

ภาพที่ 13

4 Big Pollution Diseases of Japan (1912 – 1968)

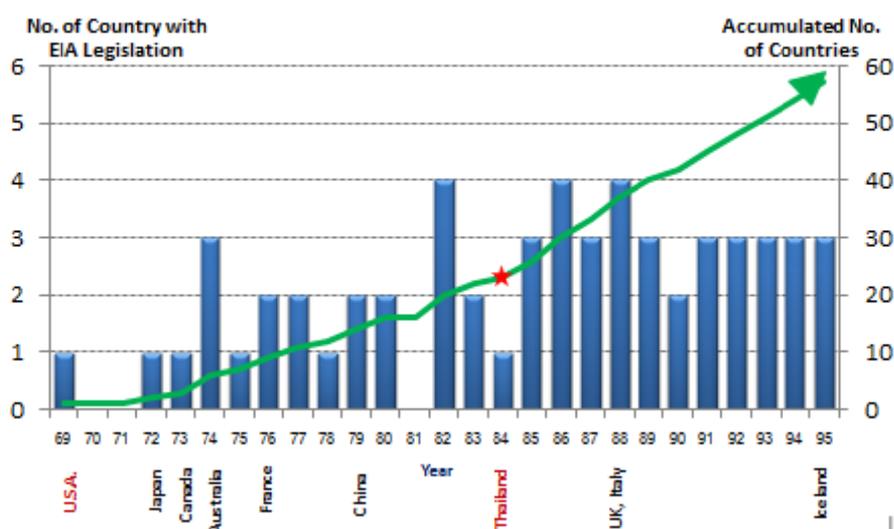
Year	Name of Diseases	Cause	Blame
1932 - 1968	Minamata Disease	Mercury Poisoning	Chisso Chemical Factory
1965	Niigata Minamata Disease	Mercury Poisoning	Showa Electrical Works
1961	Yokkaichai Asthma	Sulfur dioxide & Nitrogen dioxide	Air Pollution in Yokkaichi
1912	Itai-Itai Disease	Cadmium Poisoning	Mining in Tayama Prefecture

Source: wikipedia

ภาพที่ 14

Global Project Level EIA Legislation by Year

Source: www.homespages.gcu.ac.uk/~mshah/ij/ciwworld.htm

ภาพที่ 15

Milestones in HIA

1981	Establishment of PEEM (Panel of Experts in Environmental Management for vector control) by WHO, FAO and UNER1	1992	Asian Development Bank guidelines for the health impact assessment of development projects (27).
1984	Start of the HIA component as part of annual EIA training at the Centre for Environmental Impact Assessment and Management in Aberdeen (partly sponsored by WHO Europe). Annual sessions continued up to the beginning of the 1990s.2	1993	Quebec Framework for HIA/EIA, including a section on social impact assessment (28).
1986	WHO meeting on the Health and Safety component of environmental impact assessment (22).	1994	Australian national framework for environment and health impact assessment (29).
1987	1988 Analysis of the methodological and substantive issues affecting human health considerations by the Monitoring and Assessment Research Centre, London (23).	1994	Publication of the German Framework on HIA/EIA (30).
1989	First edition of the Guidelines for forecasting the vector-borne disease implications of water resources development by PEEM (24).	1997	Update on HIA in the Environmental Assessment Sourcebook of the World Bank (12).
1991	Survey on HIA/EIA practice in Canada (25).	1998	Publication on health and environmental impact assessment by the British Medical Association (31).
1992	Handbook for practitioners on environmental and health impact assessment of development projects (26).	1998	HIA Section at the International Association for Impact Assessment.
		1999	Gothenburg Consensus Paper on HIA (32).
		2000	The Canadian handbook on health impact assessment – a work in progress (33).
		2000	Memorandum of Understanding between the International Association for Impact Assessment and the World Health Organization.

Source: World Health Organisation

ภาพที่ 16

จากการปฏิวัติอุตสาหกรรม พบว่าการพัฒนาทางอุตสาหกรรมส่งผลให้มนุษย์มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มาตรฐานการครองชีพสูงขึ้น ในเวลานั้นสังคมมนุษย์สนใจแต่การสร้างความสำเร็จเติบโตทางเศรษฐกิจ และเครื่องมือที่สำคัญที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย คือ เอกสารทางการเงิน ที่เรียกว่า “รายงานการศึกษาความเป็นไปได้” หรือ Project Feasibility Study” เช่น การจะไปกู้เงินธนาคารเพื่อทำกิจกรรมทางธุรกิจ ธนาคารก็จะขอดูว่ามีรายงาน Feasibility Study หรือไม่ จนทุกวันนี้ยังเป็นสิ่งจำเป็นอยู่

การพัฒนาอุตสาหกรรมเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยไม่มีการควบคุมอย่างมีประสิทธิภาพดีพอ จนก่อให้เกิดปัญหาที่ตามมาคือ “โรคอันเกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากการพัฒนาอุตสาหกรรม” หรือ ที่เรียกว่า 4 Big Pollution Related Disease เช่น โรคมิเนมาตะ โรคอิไต-อิไต ในประเทศญี่ปุ่น ซึ่งปัญหาของโรคเหล่านี้เกิดจากการพัฒนาอุตสาหกรรม โดยไม่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม

หลังจากนั้น เกิดการเปลี่ยนแปลงอีกครั้งหนึ่งที่สำคัญ ช่วงปี ค.ศ.1970 ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีการเรียกร้องให้มีการออกกฎหมายเพื่อปกป้องคุ้มครองสิ่งแวดล้อม หรือ USEPA (United States Environmental Protection Agency) เรียกร้องให้มีการสร้างเครื่องมือเพิ่มขึ้น หรือที่เรียกว่า “รายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA - Environmental Impact Assessment)” คู่กับรายงาน Feasibility Study โดยมีเป้าหมาย คือ ในการพัฒนาอุตสาหกรรม ไม่ควรคำนึงถึงแต่การพัฒนาทางอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว ควรคำนึงถึงสภาวะสิ่งแวดล้อมทั้งหมดไปพร้อมๆ กันด้วย เพราะที่ผ่านมา เมื่อสิ่งแวดล้อมถูกทำลายลง จะส่งผลให้เกิดโรคร้ายไข้เจ็บต่างๆ ขึ้นตามมาในสังคม

ในส่วนของ EIA ประเทศไทยจัดได้ว่าก้าวหน้ามาก มีการประกาศใช้ EIA ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1984 หรือ พ.ศ. 2527 ระยะเวลาไม่นานหลังจากที่ประเทศสหรัฐอเมริกาประกาศใช้ และประเทศไทยจัดเป็นอันดับที่ 25 ของโลกที่มีการประกาศใช้ EIA ก่อนประเทศชั้นนำอย่างประเทศอังกฤษ และอิตาลี นอกจากรายงานความเป็นไปได้ในเชิงธุรกิจแล้ว ยังต้องมีการทำรายงาน EIA ตามที่กฎหมายสิ่งแวดล้อมของไทยกำหนดไว้อีกด้วย

ต่อมาในปี ค.ศ.1990 ที่เมืองควิเบก (Quebec) ประเทศแคนาดา มีคนกลุ่มหนึ่งคิดว่า การพัฒนาทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม ถ้าดูเฉพาะด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมแค่ 2 มิติ ไม่น่าจะเพียงพอ เริ่มสังเกตเห็นว่า มิติทางสังคมมีความสำคัญมาก ถ้าละเลย สังคมจะเกิดปัญหาได้ง่ายและส่งผลกระทบต่อเป็นวงกว้างเช่นกัน ตัวอย่างเช่น การขุดเจาะสำรวจหาบ่อน้ำมันที่บริเวณชุมชนที่อยู่อาศัย เขตทวิวัฒนา ตามหลักการสำรวจขุดเจาะเบื้องต้นนั้น เป็นการขุดที่ทำให้เกิดเส้นผ่าศูนย์กลางไม่เกิน 1 ฟุต ลึกลงไป 2 กิโลเมตร เพื่อจะดูว่าจะมีน้ำมันอยู่หรือไม่ ถ้าไม่มีก็กลับฝัง จัดเป็นกิจกรรมปกติที่ดูเหมือนไม่น่าจะส่งผลกระทบต่อใดๆ ทั้งสิ้น แต่ก่อนการทำสำรวจนั้น ไม่มีการทำความเข้าใจกับชุมชนโดยรอบ ทำให้เกิดการร้องเรียนจากชุมชนโดยรอบต่างๆ มากมาย ซึ่งนี่คือตัวอย่างหนึ่งของการกระทำที่ไม่ได้คำนึงถึงมิติทางสังคม แม้จะเป็นการกระทำที่ไม่ส่งผลกระทบต่อใดๆ ก็ตามต่อสังคม แต่ก็สามารถสร้างความเข้าใจผิดได้อย่างง่ายดาย สร้างความตื่นเต้น หรือแม้กระทั่งสร้างความคาดหวังขึ้นได้ อย่างอีกกรณีหนึ่งเกิดขึ้นที่ภาคอีสาน ก่อนจะทำการขุดเจาะสำรวจหาแหล่งน้ำมัน ราคาที่ดินบริเวณนั้นขึ้นไปแล้ว ทั้งๆ ที่ความจริงยังไม่รู้ว่าขุดเจาะลงไปแล้ว จะพบน้ำมันหรือไม่ มิติทางสังคมก็จะมีทั้งผลบวกผลลบเกิดขึ้นอยู่เสมอๆ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า เครื่องมือ 2 อย่างที่ใช้กันอยู่ไม่เพียงพอในสังคมมนุษย์ ยุคที่มีการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง ทั้งทางด้านประชากร เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม จึงควรจะมีอีกมิติหนึ่งที่เรียกว่า HIA (Health Impact Assessment) หรือรายงานการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเปลี่ยนแปลงในกระบวนการทางสังคมมนุษย์เกิดขึ้นเพียงแค่ 200 ปีที่ผ่านมา เกิดเหตุการณ์ต่างๆ ขึ้นอย่างมากมาจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่เติบโตอย่างก้าวกระโดด จนสร้างผลกระทบต่อด้านสิ่งแวดล้อมตามมา และเมื่อพบว่าผลกระทบต่อด้านสิ่งแวดล้อม ก็เริ่มสร้างเครื่องมือขึ้นมาป้องกัน จนในขณะนี้ การพัฒนาเศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม นำไปสู่ผลกระทบทางสังคมด้วย และกำลังจะสร้างเครื่องมือขึ้นมาป้องกัน ซึ่งในส่วนนี้จะมาเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจ

2. แนวความคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน Sustainable Development Concept

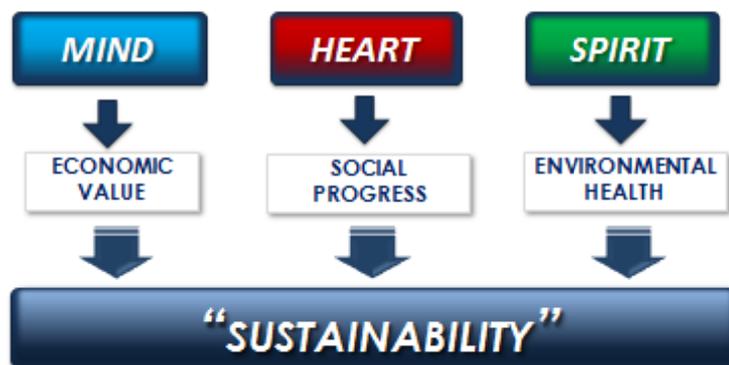
ในยุคของสังคมองค์ความรู้ จึงเกิดบริบทการพัฒนาในปัจจุบัน คือ **แนวคิดเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน** เกิดขึ้นมาเมื่อ 10 กว่าปีที่แล้ว ที่จักรวรรดิรัสเซียล่มสลาย และสาธารณรัฐประชาชนจีน เริ่มเปลี่ยนการพัฒนาเศรษฐกิจ ออกจากระบอบคอมมิวนิสต์และสังคมนิยม มาเป็นระบบกึ่งทุนนิยม มีการประกาศชัยชนะของระบบทุนนิยม หรือที่เรียกว่า “ทุนนิยมสุดโต่ง” คือ **องค์กรธุรกิจมีเป้าหมายหลัก คือ การแสวงหากำไร**

สูงสุด ในวันนี้ตำราเศรษฐศาสตร์จุลภาค ในบทที่ว่าด้วยเป้าหมายขององค์กรธุรกิจนั้นก็คือ “การแสวงหากำไรสูงสุด” จนกระทั่ง เมื่อปี ค.ศ. 2008 เกิดวิกฤตเศรษฐกิจขนาดใหญ่ที่เรียกว่า Hamburger Crisis ในสหรัฐอเมริกา ทำให้ Wall Street ของสหรัฐอเมริกาเกือบจะล่มสลาย เพราะการแสวงหากำไรสูงสุดของสถาบันการเงินในสหรัฐอเมริกา ทำให้เกิดการสร้างเครื่องมือทางการเงินที่ไม่มีผลตอบแทนทางเศรษฐกิจขึ้นอย่างมากมาย จนส่งผลให้ระบอบการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจต้องหยุดชะงัก และลุกลามเข้าไปสู่สหภาพยุโรปจนได้รับผลกระทบอย่างหนักเช่นกัน สำหรับเอเชียได้เกิดเหตุการณ์ลักษณะคล้ายคลึงกันไปแล้วตั้งแต่เมื่อปี พ.ศ.2540 (ค.ศ.1997)ที่เรียกว่า วิกฤติการณ์ต้มยำกุ้ง

จากวิกฤตการณ์ ค.ศ.2008 ได้มีกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งรวมตัวกัน โดยมี Mr. Warren Edward Buffett เป็นบุคคลที่รวยที่สุดในโลก ได้ประกาศเจตนารมณ์ว่า หลังจากนั้นต่อไป เป้าหมายในการดำเนินธุรกิจ จะต้องไม่ใช่การแสวงหากำไรสูงสุดแต่ฝ่ายเดียวอีกต่อไปแล้ว เป้าหมายในการทำธุรกิจต่อไปนี้ คือ ความยั่งยืน ซึ่งหมายถึง สังคมชุมชน และสิ่งแวดล้อม จะต้องยั่งยืนควบคู่กันไปด้วย

Kotler's The Triple Bottom Line Model

To target the minds, hearts and spirit of current and future stakeholders, the company must adopt **THE TRIPLE BOTTOM LINE** concept :

Source: Thriving with Marketing 3.0, Philip Kotler

ภาพที่ 17

Moving Toward The Future

THE WAY WE DO BUSINESS

PAST	PRESENT	FUTURE
Mind	Heart	Spirit
Product-Centered	Customer-Oriented	Values-Driven
Economic-Value	People-Value	Environment-Value
Profits	Social Progress	Sustainability

ภาพที่ 18

นอกจากนี้ หนังสือเล่มล่าสุดของ Professor Philip Kotler เรื่อง marketing 3.0 ซึ่งตีพิมพ์ออกมาประมาณ 2 ปีที่แล้ว มีเนื้อหาประเด็นสำคัญในเรื่องของการสร้างความยั่งยืนในการทำธุรกิจการตลาดว่า ในสมัยก่อนเวลาทำธุรกิจ จะวางเป้าหมายทางธุรกิจ คือ การทำกำไรสูงสุดให้กับองค์กรและผู้ถือหุ้น และทำการตลาดแบบนำเสนอผลิตภัณฑ์และสินค้าหรือบริการเป็นหลัก เพื่อให้ได้ผลกำไรตามมา โดยไม่ได้คำนึงถึงความต้องการของผู้บริโภค แต่ภายใต้สภาวะการแข่งขันในปัจจุบัน แนวความคิดเหล่านั้นไม่ใช่แล้ว ความสำเร็จขององค์กรธุรกิจอยู่ตรงที่ว่า **“เราจะเอาชนะใจผู้บริโภคได้หรือไม่”** นำเสนอในสิ่งที่ผู้บริโภคต้องการเป็นสำคัญ หรือมีเป้าหมายทางสังคมเป็นหลัก แต่สิ่งที่สำคัญยิ่งกว่านั้นคือ **ในอนาคตเราไม่ได้ชนะใจผู้บริโภคแต่เพียงอย่างเดียว เรากำลังจะเอาชนะจิตวิญญาณของผู้บริโภคเหล่านั้นด้วย** การดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจจะไม่ใช่เฉพาะเรื่องกำไร ไม่ใช่เฉพาะความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ แต่ว่าจะต้องตอบโจทย์ในเรื่องของสังคมและสิ่งแวดล้อมให้เจริญเติบโตควบคู่กับองค์กรธุรกิจไปพร้อมๆ กันด้วย และสุดท้ายก็จะได้ความยั่งยืน (ดูภาพที่ 18)

ความยั่งยืนที่เรียกย่อๆ กันว่า SD (Sustainable Development) เกิดขึ้นเมื่อประมาณไม่กี่ปีที่ผ่านมาสำหรับในประเทศไทย แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเรา ก็เป็นตัวอย่างชัดเจนในเรื่องของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

Most companies, especially public companies, focus on the short term to the detriment of their long term profitability.

In September 2009, a year after the fall of Lehman Brothers, 28 prominent figures that include Warren Buffet and Louis Gerstner signed a joint statement to put an end to short-termism in the financial markets and create policies that nurture long-term value creation for shareholders and society.

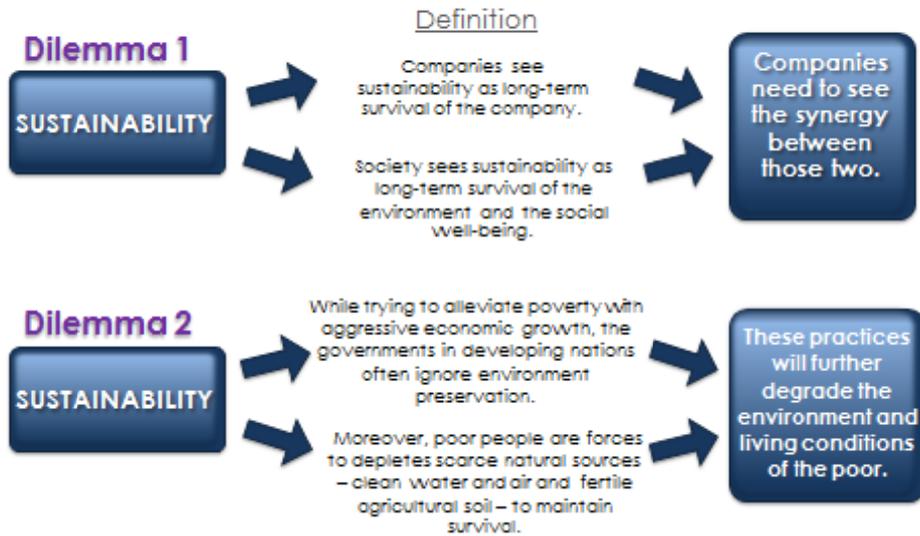

Source: Thriving with Marketing 3.0, Philip Kotler

ภาพที่ 19

The Sustainability Dilemma

Source: Thriving with Marketing 3.0, Philip Kotler

ภาพที่ 20

The Problem Of Scarce Resources

- Natural resources are **getting scarcer** and may **not support a strong growth in consumption** in the long run.
- Those who **manage** the scarcity of resources will be **the ultimate winners**.
- In the **1990s**, industry got on board by trying to **cut pollution**.
In the **2000s**, industry then turned to making **eco-friendly products**.

Source: Thriving with Marketing 3.0, Philip Kotler

ภาพที่ 21

ความยั่งยืนมีประเด็นที่เกิดขึ้นสำคัญหลายเรื่อง (ดูภาพที่ 20) ในรูปขององค์กรธุรกิจ ไม่ว่าจะแสวงหากำไร หรือไม่แสวงหากำไรก็ตาม เป้าหมายขององค์กรธุรกิจคือความเจริญเติบโตที่ยั่งยืนในระยะยาว สำหรับองค์กรอย่าง ปตท. วันนี้ มีอายุ 33 ปี ปตท. เองก็ต้องการเป็นองค์กรที่ยั่งยืน 100 ปี เช่นเดียวกับหลายๆ องค์กรธุรกิจ แต่สังคมของมนุษย์โดยรวมในขณะนี้กำลังได้รับผลกระทบจากการทำธุรกิจ ต่างก็มีความคาดหวังไว้ว่าสังคมจะต้องอยู่ได้ สิ่งแวดล้อมจะต้องได้รับการอนุรักษ์

สำหรับในประเทศที่ด้อยพัฒนาหรือกำลังพัฒนา เป้าหมายทางการดำเนินธุรกิจมักจะจำกัดอยู่เพียงการสร้างกำไรและความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก และเมื่อเป็นเป้าหมายเพียงอันเดียว มักจะเกิดเป็นข้อสงสัยว่า การทำธุรกิจและเป้าหมายทางสังคมจะอยู่ร่วมกันได้อย่างไร เพราะด้วยเจตนาที่ดีที่ต้องการจะพัฒนาทางเศรษฐกิจให้ประชาชนมีการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น ก็มักจะต้องมีการทำลายสิ่งแวดล้อม ในขณะที่เดียวกันประชากรในประเทศนั้นๆ ด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ก็ทำลายสิ่งแวดล้อมของตัวเองไปด้วย ซึ่งทั้งหมดทั้งปวง ด้วยเจตนาที่ดีของภาครัฐที่ต้องการสร้างความเจริญ และด้วยสภาพแวดล้อมที่มีอยู่ของประชากร จึงนำไปสู่การทำลายสิ่งแวดล้อมให้เสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว ประกอบกับทรัพยากรธรรมชาติมีอยู่อย่างจำกัด ยังไม่สามารถแสวงหาทรัพยากรจากภายนอกโลก ดังนั้น ประเด็นในการรักษาสิ่งแวดล้อม จึงเป็นประเด็นที่สำคัญมากในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคม

Sustainability and Shareholder Value

- **A.T. Kearney** found that sustainable companies tend to out perform their peers during the financial crisis.
- A 2008 survey by the Economist Intelligence Unit confirmed that there is a link between **corporate sustainability** and **strong share price performance**. Executives from companies that put more emphasis on social and environmental impacts reported **annual profit growth** of **16%** and **share price growth** of **45%** while those from companies that did not put a lot of emphasis reported **annual profit growth** of only **7%** and **share price growth** of only **12%**.
- Moreover, **executives** believe that **the concept of sustainability** is good for corporations in **attracting consumers** and **employees** and **improving shareholder value**.

Source: Thriving with Marketing 3.0, Philip Kotler

ภาพที่ 22

Tracking Sustainability

- We need indices that measure how well a company performs in the triple bottom line: **Profit, Planet, and people**.

The AIM:

To encourage companies to improve their economic, environmental, and social impact on the society.

Company	Approach
FTSE4Good Index	Good companies as companies that work toward environmental sustainability, have positive relationship with all stakeholders, protect universal human rights, possess good supply chain labor standards, and counter bribery practices
Dow Jones Sustainability Index	Corporate sustainability as "a business approach that creates long term shareholder value by embracing opportunities and managing risks deriving from economic, environmental and social developments."
Goldman Sachs	Introduce the GS Sustain Focus List, which includes the list of companies with sustainable practices

Source: Thriving with Marketing 3.0, Philip Kotler

ภาพที่ 23 ดัชนีวัดความยั่งยืน

หลายๆ ประเทศได้ให้ความสำคัญในเรื่องนี้กันอย่างจริงจัง และได้มีดัชนีที่ใช้วัดความยั่งยืนเกิดขึ้นอย่างมากมาย เช่น ดัชนีชี้วัด FTSE4 Good Index ของประเทศฝรั่งเศส, ดัชนี Dow Jones Sustainability Index และดัชนี Goldman Sachs ของสหรัฐอเมริกา เป็นต้น ทั่วโลกต่างให้ความสำคัญกับประเด็นของสังคมและสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น ฉะนั้น การวัดประสิทธิภาพและความสามารถในการลงทุนอย่างยั่งยืนขององค์กรธุรกิจ หรือแม้กระทั่งองค์กรบริการ องค์กรสาธารณณะ หรือองค์กรสาธารณสุขุ สถาบันการศึกษาในปัจจุบัน นอกจากตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจแล้ว จะต้องเป็นตัวชี้วัดทางสังคม และสิ่งแวดล้อม ควบคู่พัฒนาเป็นหนึ่งเดียวกัน

หลังจากวิกฤตการณ์ตะวันตกที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อไปทั่วโลก ประเด็นในการดำเนินธุรกิจขององค์กรขนาดใหญ่ทั่วโลกในปัจจุบัน ต่างได้ให้ความสำคัญกับความยั่งยืนขององค์กร

3. การสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม 2 แนวทาง (Two Approaches for CSR)

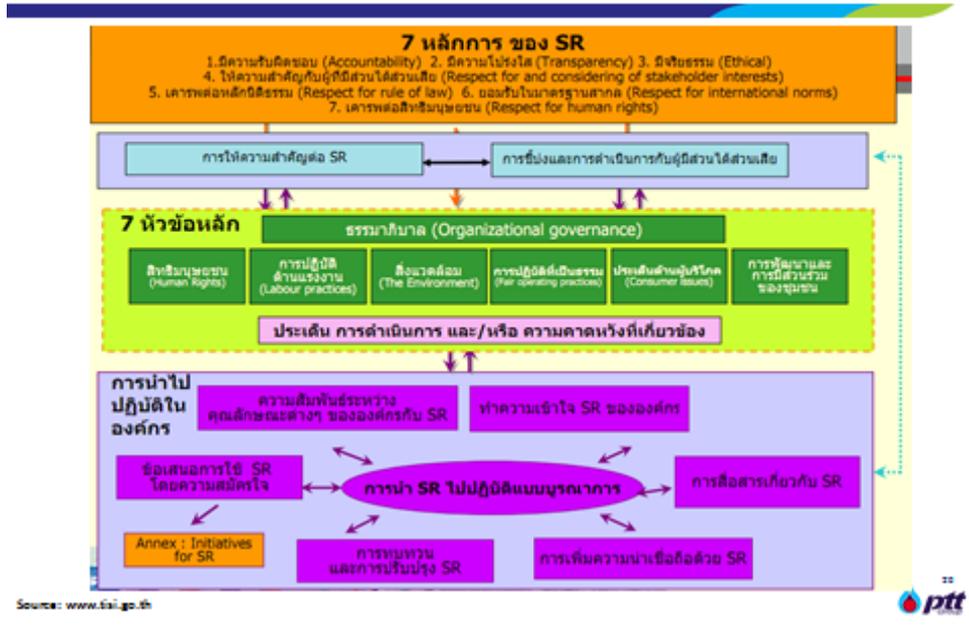
ภาพที่ 24

การผลักดันความก้าวหน้าทางธุรกิจ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ให้ได้อย่างยั่งยืนนั้น สิ่งที่สำคัญคือ เรื่องความรับผิดชอบต่อสังคม หรือ CSR (Corporate Social Responsibility)

ทุกวันนี้หลักการทำ CSR ที่หลายๆ องค์กรธุรกิจใช้ปฏิบัติกันอยู่ทั่วไปสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 วิธี คือ วิธีที่ 1) การเปิดตำรา หรือ Go by Book เช่น การทำมาตรฐาน ISO หรือ มอก. 26000 ซึ่งเป็นระบบมาตรฐานสากลที่หลายๆ องค์กรถือปฏิบัติกัน (ดูภาพที่ 25)

วิธีที่ 2) การปฏิบัติ โดยการเดินตามเสียงจากภายใน หรือ Follow Intuition คือ การทำ EU's Green Paper (ดูภาพที่ 26)

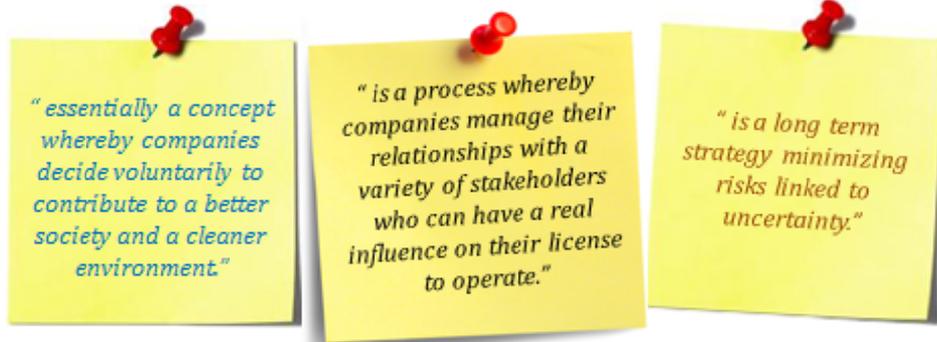
ISO / มอก. 26000

ภาพที่ 25

CSR Definition

Corporate Social Responsibility (CSR)

CSR's Definition as Prescribed in EU's Green Paper*

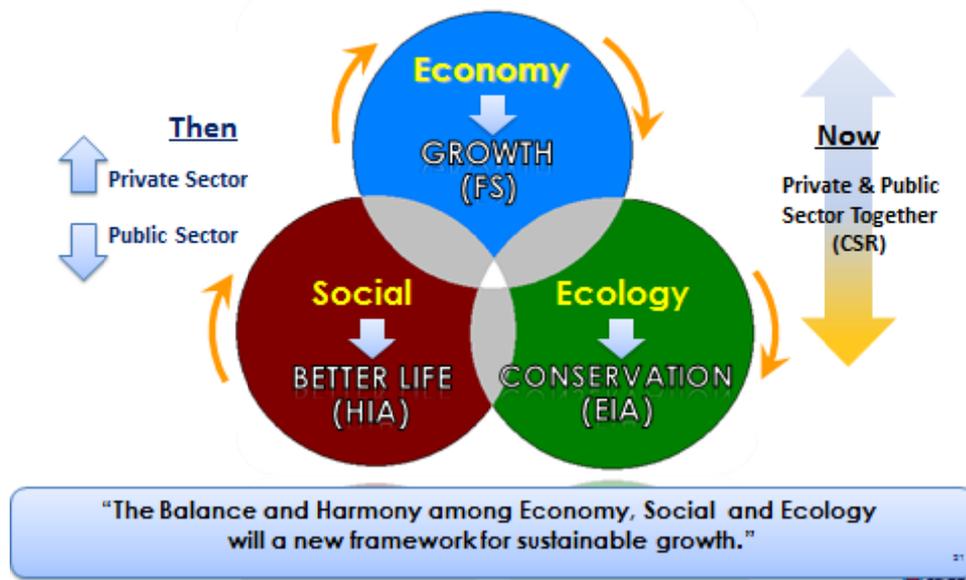
* Commission of the European Communities Promoting a European Framework for Corporate Social Responsibility

ภาพที่ 26

เมื่อประมาณปี ค.ศ. 1990 EU's Green Paper กล่าวไว้ว่า การทำให้องค์กรธุรกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมมีการพัฒนาต่อเนื่องไปพร้อมๆ กันจะเป็นรากฐานของการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่แท้จริง การพัฒนาใน 3 มิตินี้เปรียบเสมือนวงล้อ 3 วงที่หมุนไปด้วยกัน ถ้าสามารถทำได้ใน 3 มิติแล้ว จะเปรียบเสมือนการได้รับการยอมรับและการยินยอมจากทุกฝ่ายในการดำเนินธุรกิจ (License to Operate) ตัวอย่างเช่น โครงการขุดเจาะน้ำมันที่เขตทวีวัฒนา สิ่งที่ต้องทำและมักจะถูกมองข้ามไป นอกเหนือจากการประกาศสื่อแล้วก็คือ การเข้าไปอธิบายกับชาวบ้าน ชุมชนโดยรอบให้เข้าใจว่าชาวบ้านและชุมชนจะได้รับผลกระทบทั้งแง่ดีและแง่เสียอะไรบ้างให้ชัดเจน ซึ่งถ้าไม่สามารถทำความเข้าใจ และได้รับการยินยอมจากชุมชนได้ก็มักเกิดปัญหาตามมาอย่างที่เกิดขึ้น เป็นต้น นี่คือตัวอย่างหนึ่งในการทำ CSR ที่ไม่ประสบผลสำเร็จ

New Sustainable Growth Concept

ภาพที่ 27

นอกจากนี้ ใน EU's Green Paper กล่าวไว้อีกว่า องค์การธุรกิจเปรียบเสมือนวงล้อที่ผลักดันทางด้านเศรษฐกิจ (Economy) ในขณะที่ชุมชนที่อยู่รอบๆ เปรียบเสมือนวงล้อที่เรียกว่า สังคม (Social) สุดท้ายสังคมที่อยู่รอบๆ มีสภาพแวดล้อม หรือ สิ่งแวดล้อม (Ecology) (ดู ภาพที่ 27) ในอดีต องค์การธุรกิจส่วนใหญ่มักมองว่าการทำธุรกิจได้ก็ตามต้องมีการจ่ายภาษีให้กับรัฐ และภาษีเหล่านั้นทั้งหมด รัฐจะนำมาพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม ฉะนั้น การจ่ายภาษีจัดเป็นหน้าที่ขององค์กรผู้ประกอบการ (Private Sector) ส่วนด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม (Public Sector) ก็คือหน้าที่ของภาครัฐ ที่จะนำเงินภาษีเหล่านั้นไปพัฒนาสาธารณูปโภค สังคม และสิ่งแวดล้อม แต่ในข้อเท็จจริงและความเป็นจริง เงินภาษีที่องค์กรธุรกิจจ่ายไป กลับไม่สามารถนำไปใช้พัฒนาสาธารณูปโภค สังคม และสิ่งแวดล้อมได้ดีเท่าที่ควร เช่น กรณีของมาบตาพุด จังหวัดระยอง มี GDP ต่อประชากร 1 คน เทียบเท่ากับประชากรของประเทศ สิงคโปร์ หรือประเทศญี่ปุ่น จังหวัดระยองมีประชากรประมาณ 6 แสนคน GDP ต่อประชากร 1 คน คิดเป็นประมาณ 1 ล้านบาท มาบตาพุดสร้างผลตอบแทนทางเศรษฐกิจให้กับประเทศชาติมากมาย แต่คนจังหวัดระยองทุกวันนี้มีชีวิตความเป็นอยู่ไม่ดีเท่ากับคนญี่ปุ่นเลย เพราะว่าคนไทยเท่าเทียมกันหมด ภาษีที่คนจังหวัดระยองเสียจะถูกนำไปหารเฉลี่ยคนไทยทั่วประเทศ คนที่อยู่ตามจังหวัดอื่นๆ ก็จะต้องได้เท่ากัน สิ่งเหล่านี้จึงเป็นที่มาของแนวคิด CSR ที่วงล้อทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จะต้องหมุนไปพร้อมๆ กัน และวงล้อ 3 วงนี้ไม่จำเป็นต้องหมุนด้วยอัตราเร็วที่เท่ากัน แต่จำเป็นต้องมีการขับเคลื่อนไปพร้อมกับวงล้ออื่นๆ เพื่อให้เกิดเป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง เมื่อย้อนกลับไปดูตัวอย่างของการขุดเจาะน้ำมันที่เขตนทิวพัฒนา ถึงแม้สิ่งที่จะเป็นสิ่งที่ดีต่อชุมชน สังคม แต่เมื่อความไม่เข้าใจเกิดขึ้น ชุมชน

สังคมไม่ได้รับการรับรู้ วงล้อไม่ได้เกิดการขับเคลื่อนทั้ง 3 วง จึงทำให้การทำกิจกรรมทางธุรกิจเกิดปัญหา อุปสรรค เป็นต้น

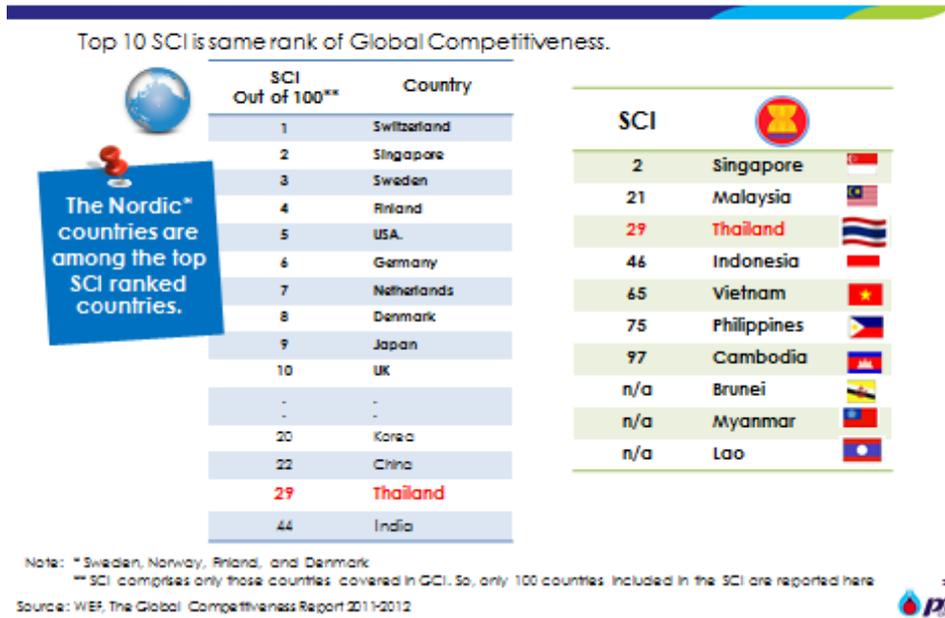

ภาพที่ 28

ฉะนั้น แนวทางการดำเนินการเรื่อง CSR จะต้องเข้าใจว่ามีอยู่ 2 แนวทางปฏิบัติ วิธีแบบ Go by Book คือ การปฏิบัติตามกฎระเบียบแบบแผน ตามมาตรฐานที่วางไว้ แต่ไม่ได้หมายความว่า เมื่อองค์กรธุรกิจปฏิบัติถูกต้องครบถ้วนทุกอย่างตามมาตรฐานที่วางไว้แล้ว จะได้รับการยอมรับให้ดำเนินธุรกิจอย่างไม่มีปัญหา อุปสรรค เพราะชุมชน ชาวบ้านเหล่านั้นไม่เข้าใจว่า โครงการที่ได้รับมาตรฐานเหล่านี้ดีต่อพวกเขาอย่างไร ดังนั้น ถ้าองค์กรธุรกิจอยากได้การยอมรับ และยินยอม หรือ License to Operate องค์กรธุรกิจจะต้องใช้แนวทางของ CSR ที่เข้าไปทำความเข้าใจ ให้ข้อมูลที่ชัดเจน ถูกต้อง โปร่งใส กับชุมชน สังคม เพื่อสร้างความเชื่อมั่น และไว้วางใจจากชุมชน สังคม เป็นแรงผลักดัน และขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนา ก้าวหน้า ทั้งด้านสังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อม ควบคู่กันไปกับองค์กรธุรกิจอย่างแท้จริง

4. ดัชนีวัดความยั่งยืน (Sustainability Index)

Sustainability Competitiveness Index (SCI)

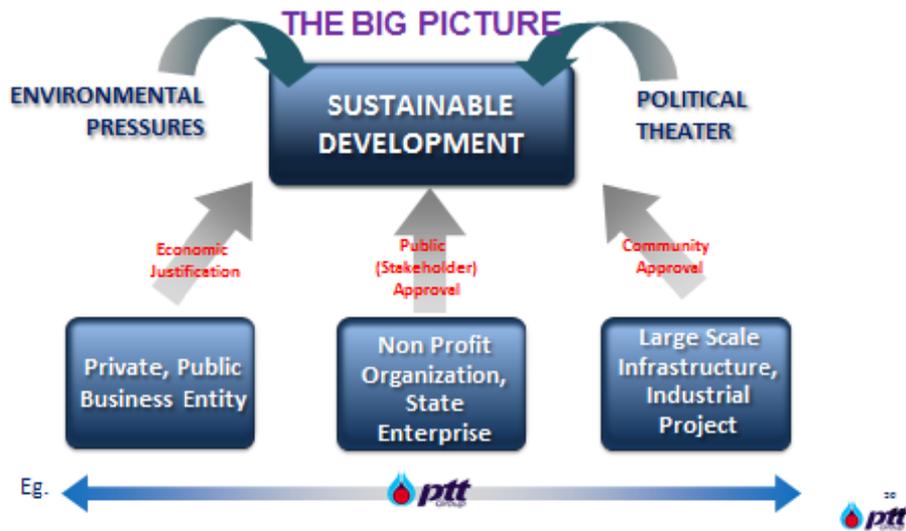

ภาพที่ 29

ผลการศึกษาด้านดัชนีวัดความยั่งยืนของประเทศต่างๆ เปรียบเทียบกัน 100 ประเทศทั่วโลก พบว่าประเทศไทย ดัชนีวัดความยั่งยืนจัดอยู่อันดับที่ 29 ของโลก ถ้าในประเทศอาเซียนด้วยกัน ประเทศไทยจัดอยู่อันดับที่ 3 รองจากประเทศสิงคโปร์ และมาเลเซีย

ประเทศที่มีดัชนีวัดความยั่งยืนอยู่อันดับต้นๆ คือ ประเทศในกลุ่มสแกนดิเนเวีย และส่วนใหญ่ประเทศไทยประสบความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนเหล่านั้นเป็นประเทศที่มีทรัพยากรทางธรรมชาติอย่างจำกัด ด้วยความที่ทรัพยากรทางธรรมชาติมีอยู่น้อยและจำกัด ประเทศเหล่านั้นจึงดูแล หวงแหน และใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับทุกฝ่าย ในทางกลับกันประเทศที่มีทรัพยากรทางธรรมชาติมากมาย ทุกวันนี้ยังทำลายและนำมาใช้อย่างสิ้นเปลือง เพียงเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ จนปัจจุบันเกิดเป็นปัญหาทางสิ่งแวดล้อม และภัยธรรมชาติตามมาอย่างมากมาย

5. หลักการพัฒนาความยั่งยืนของ ปตท. (PTT Group Sustainable Development Approach)

ภาพที่ 30

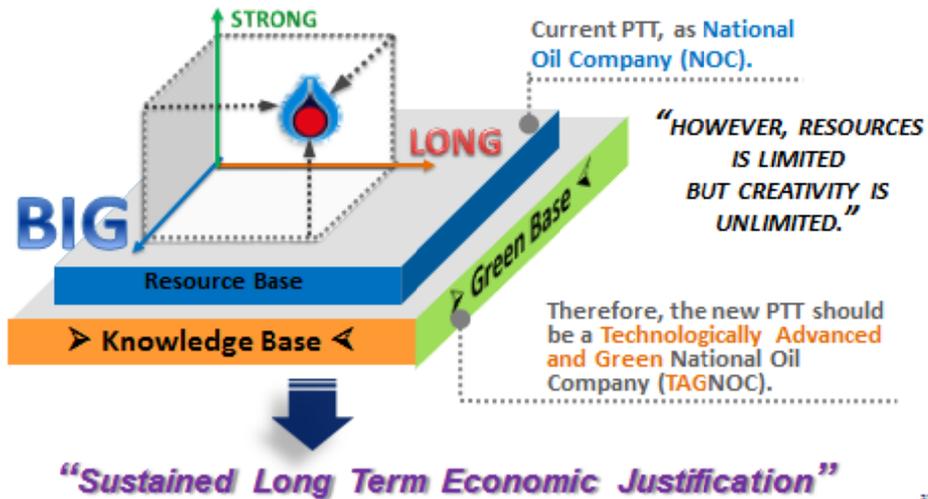
ปัจจุบันนี้ ปตท. เป็นบริษัทมหาชน แปรสภาพจากการเป็นรัฐวิสาหกิจ มาเป็นบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ภายใต้พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ โดยเป้าหมายของ ปตท. ในการดำเนินธุรกิจ คือ การสร้างผลตอบแทนอย่างยุติธรรม อย่างพอเพียงต่อผู้ถือหุ้นของ ปตท. ปัจจุบัน รัฐบาลเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ โดยกระทรวงการคลังถือหุ้นร้อยละ 67 ฉะนั้น ปตท. ยังเป็นรัฐวิสาหกิจภายใต้เจตจำนงของพระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ เมื่อ ปตท. เป็นรัฐวิสาหกิจ ความคาดหวังต่อรัฐวิสาหกิจ คือจะต้องเป็นองค์กรที่โปร่งใส ดำเนินธุรกิจอย่างเป็นธรรม มีหัวใจ ใฝ่บริการ และปฏิบัติตามกฎระเบียบถูกต้อง สามารถตรวจสอบได้ เช่นเดียวกับองค์กรรัฐวิสาหกิจอื่นๆ

แต่ที่ ปตท. แตกต่างกว่าองค์กรรัฐวิสาหกิจอื่นๆ คือ เป็นองค์กรที่ดำเนินธุรกิจบนฐานของทรัพยากรธรรมชาติเป็นหลัก ซึ่งบางครั้งมักจะได้รับการต่อต้าน แม้องค์กรรัฐวิสาหกิจอื่นๆ จะไม่ได้ดำเนินธุรกิจบนฐานของทรัพยากรทางธรรมชาติเช่นเดียวกับ ปตท. ก็ยังได้รับการต่อต้านในการดำเนินธุรกิจ เช่นเดียวกัน อาทิเช่น การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย กรณีการสร้างเขื่อน สร้างโรงไฟฟ้า เป็นต้น

เมื่อ ปตท. ดำเนินธุรกิจบนฐานของทรัพยากรทางธรรมชาติเป็นหลัก จึงทำให้ ปตท. ต้องผลักดันองค์กรให้เกิดการเติบโตอย่างยั่งยืน และต้องได้รับฉันทานุมัติจากชุมชนท้องถิ่น สังคม และดูแลสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไปด้วย ซึ่งต้องให้ครบทุกมิติ

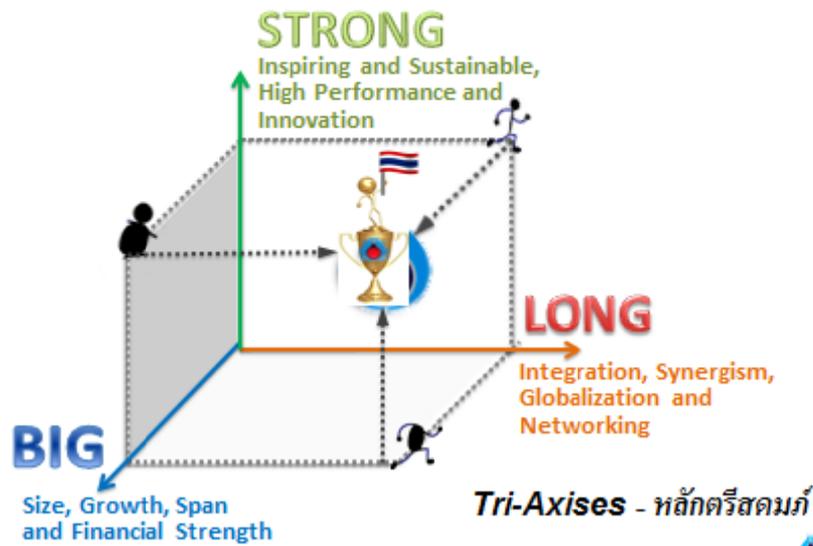
Corporate Growth Strategy: A Vision of PTT Group

From Resource-base to a Knowledge-base company

ภาพที่ 31

PTT Group's GROWTH STRATEGY: THE TRI-AXISES

ภาพที่ 32 หลักตรีศดมภ์

ดังนั้น ในกลุ่ม ปตท. แนวความคิดเรื่องการพัฒนาอย่างยั่งยืน จึงแบ่งออกเป็น 3 มิติ

มิติที่ 1 ยุทธศาสตร์ BIG LONG STRONG หรือ ยุทธศาสตร์ตรีศตมภ์ (Tri-Axes) ที่มี 3 เสาหลัก ที่เปรียบเสมือนเสาหลักในการดำเนินธุรกิจ (ดู ภาพที่ 31 และ 32)

BIG คือ องค์กรธุรกิจจะต้องมีขนาดใหญ่ ปตท. ทำธุรกิจพลังงาน และเพื่อแสวงหาพลังงานให้กับคนไทยได้เพียงพอต่อความต้องการและการเติบโตทางเศรษฐกิจจึงจำเป็นต้องมีขนาดใหญ่ เพื่อที่จะสามารถแข่งขันกับบริษัทพลังงานข้ามชาติอื่นๆ ได้

LONG คือ ทำธุรกิจบนห่วงโซ่ที่ยาว ธุรกิจของของ ปตท. จะต้องครบทั้ง value chain หรือหมายความว่า ปตท. ต้องธุรกิจเข้าไปในประเทศอื่นๆ ได้ด้วย เพราะแหล่งพลังงานไม่ได้อยู่ในประเทศไทยเท่านั้น จำเป็นต้องหาพันธมิตร หรือ Partner ที่ดี เพื่อช่วยเหลือในสิ่งที่ ปตท. ยังมีความชำนาญไม่เพียงพอ

STRONG คือ การบริหารจัดการเป็นเลิศ ปตท. ทำธุรกิจบนฐานทรัพยากร ปัญหาสำคัญ คือ ทรัพยากรบนโลกมีอยู่อย่างจำกัด แต่สิ่งหนึ่งในโลกนี้ที่มีไม่จำกัดก็คือ Creativity เช่น ในประเทศที่ไม่มีทรัพยากรด้านพลังงานเลยอย่างประเทศญี่ปุ่น ประเทศเกาหลีใต้ แต่มีการดำเนินธุรกิจโดยใช้องค์ความรู้เป็นหลักในการพัฒนาด้านต่างๆ และให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม ดังนั้น ปตท. จะต้องเปลี่ยนจากการเป็นบริษัทน้ำมันแห่งชาติ หรือ National Oil Company ที่ทำธุรกิจอยู่บนฐานของทรัพยากรธรรมชาติเป็นหลัก (Resource Base) มาเป็น การดำเนินธุรกิจบนองค์ความรู้ (Knowledge Base) ที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

มิติที่ 2 การตอบสนองต่อเป้าหมายเชิงสังคม

For Public (Stakeholder) Approval

Governance, Compliance & Service Mind

“Governance” = Good Corporate Citizen

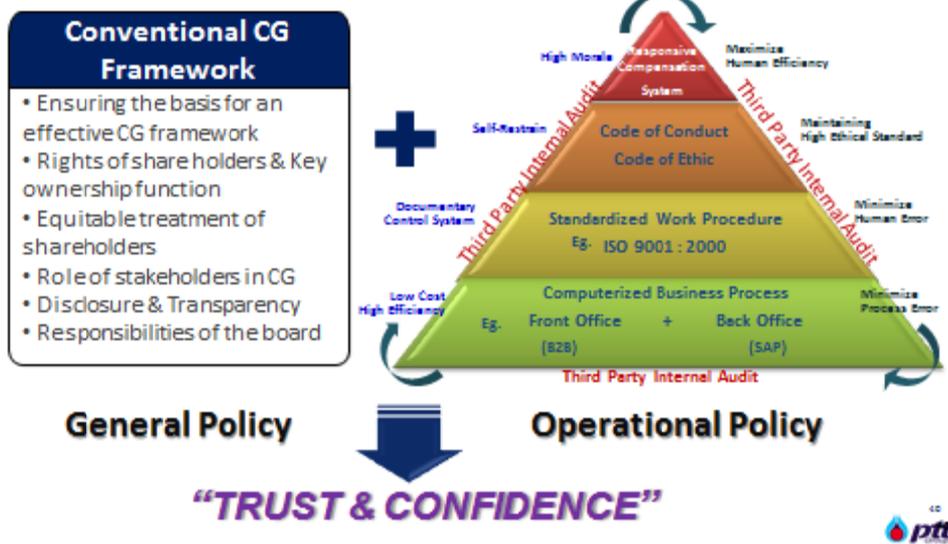
“Compliance” = Strictly Abide by Law & Regulation

“Service Mind” = User Centric

ภาพที่ 33

For Public (Stakeholder) Approval

PTT Group's NEW CORPORATE GOOD GOVERNANCE FRAMEWORK

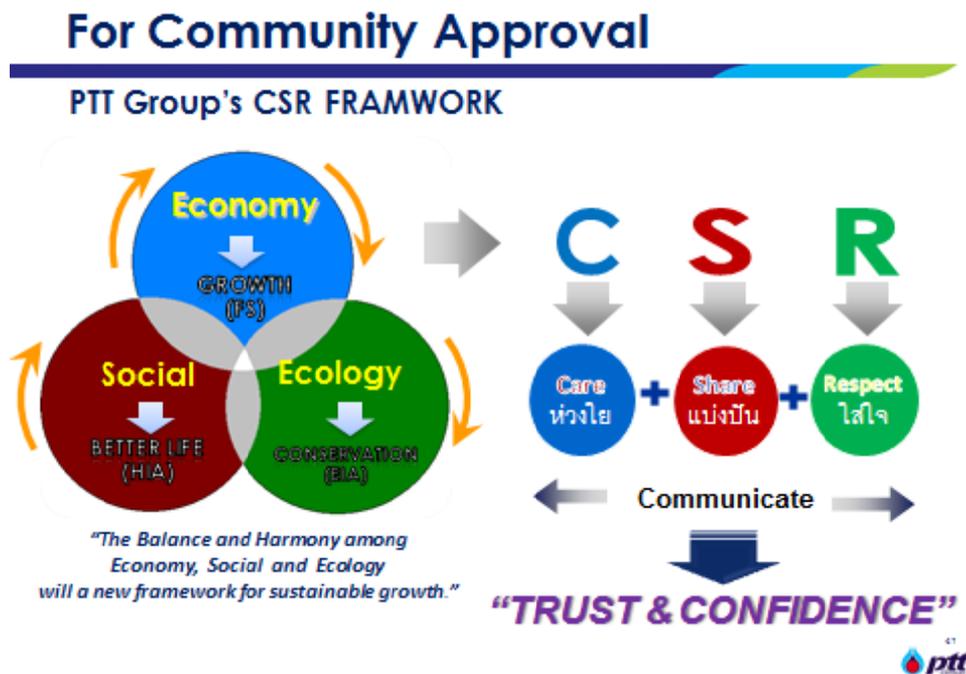
ภาพที่ 34

ในมิตินี้ คือ ความคาดหวังของสาธารณชนในการเป็นองค์กรรัฐวิสาหกิจ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 เรื่อง คือ

1. การทำงานด้วยความโปร่งใส (Good Governance) สาธารณชนคาดหวังว่า ปตท. จะต้องเป็นองค์กรที่โปร่งใส Good Governance คือ Be a good corporate citizen inside out. หมายถึง องค์กรจะต้องมีธรรมาภิบาลที่ดีจากข้างในองค์กรออกมาข้างนอกสู่สาธารณชน
2. ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบและข้อบังคับ (Compliance) สาธารณชนคาดหวังว่า ต้องปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ไม่มีข้อยกเว้น และเป็นแบบอย่างขององค์กรธุรกิจใหม่ที่ดำเนินธุรกิจอย่างโปร่งใส เป็นธรรม โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของผู้มีส่วนได้เสีย ผู้บริโภคและสังคมโดยรวม
3. การได้รับบริการที่ดี (Service Mind) ประชาชนส่วนมากจะคาดหวังว่า จะต้องได้รับบริการที่ดีจากความเป็นองค์กรรัฐวิสาหกิจ เช่น คนที่ขึ้นรถเมล์ หรือรถไฟ ก็หวังจะได้รับบริการที่ดี โดยไม่สนใจว่า สิ่งที่ย่ำไปนั้นคุ่มหรือไม่ องค์กรนั้นจะได้กำไรหรือขาดทุน หรือ ปั่นน้ำมันของ ปตท. จะต้องสะอาด และมีบริการที่ดี อยู่ในสถานที่ที่เข้าถึงง่าย น้ำมันหมดที่ไหนมองไปรอบๆ ตัวจะต้องเห็นป้าย ปตท. สิ่งนั้นคือ ความคาดหวังของสาธารณชน

ดังนั้น การตอบสนองต่อสังคม ปตท. จะต้องสามารถแสดงออกให้สาธารณชนรับรู้ และสัมผัสได้ในระบบปฏิบัติการภายในขององค์กร ทุกกระบวนการที่สามารถทดแทนได้ด้วยคอมพิวเตอร์ จะต้องทดแทนด้วยคอมพิวเตอร์หรือระบบที่มีความทันสมัย ผู้ควบคุมกระบวนการที่ทดแทนด้วยคอมพิวเตอร์นั้นจะต้องมีระบบขั้นตอนการทำงานที่เป็นแบบแผน มี work procedure กำกับ เป็นคู่มือ วิธีการ ที่ชัดเจน จนเกิดเป็นระบบที่มีมาตรฐาน เช่น ISO เป็นต้น ผู้ควบคุมระบบจะต้องมีมาตรฐานทางศีลธรรม และ จรรยาบรรณที่ดี และสุดท้ายคือ วิธีการประเมินผลงาน คนดี ทำดี มีจรรยาบรรณ จะต้องได้รับผลตอบแทน ปตท. จะต้องเป็นแบบอย่างขององค์กรธุรกิจยุคใหม่ที่ดำเนินธุรกิจอย่างโปร่งใส เป็นธรรม โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของผู้มีส่วนได้เสีย ผู้บริโภคและสังคมโดยรวมทั้งหมด

มิติที่ 3 การตอบสนองต่อเป้าหมายเชิงชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม

ภาพที่ 35

กลุ่ม ปตท. เป็นบริษัทขนาดใหญ่ที่มีภารกิจรับผิดชอบด้านความมั่นคงทางพลังงานของชาติ ในการลงทุนโครงการสาธารณูปโภค และโครงการพื้นฐานขนาดใหญ่ ที่อาจมีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม และชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนโดยรอบ จึงเป็นเรื่องที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ดังนั้น เพื่อให้ได้รับฉันทานุมัติจากชุมชนโดยรอบ ในแผนการลงทุนโครงการพื้นฐานขนาดใหญ่ต่างๆ จะต้องมีการดำเนินงานด้าน CSR ที่เข้มแข็ง สอดคล้อง และเข้าถึงชุมชนท้องถิ่นในระดับรากหญ้า มิใช่เป็นแต่เพียงหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติ (Duty to Perform) เท่านั้น การที่จะได้รับฉันทานุมัติอย่างแท้จริงจากชุมชนท้องถิ่น สังคม คือ การได้รับความไว้วางใจ และเชื่อใจ (Trust and Confidence) ด้วยการทำ CSR ซึ่งหมายถึง “ความห่วงใย แบ่งปัน และใส่ใจ”

C คือ Care ห่วงใย (ห่วงใยชุมชน สังคม ที่อยู่ด้วยกัน)

S คือ Share แบ่งปัน (มีมากแบ่งมาก มีน้อยแบ่งน้อย)

R คือ Respect ใฝ่ใจ (ชุมชนและสังคม คือ ผู้มาอยู่ก่อน การจะทำอะไรควรบอกให้ชุมชนและสังคมทราบก่อน)

ดังนั้น CSR หมายถึง จิตอาสาของทุกคนในองค์กร ที่ตั้งใจจะอยู่ร่วมกับสังคมในสิ่งแวดล้อมที่เขาดำรงอยู่อย่างปกติสุข

ภาพที่ 36

จากแนวทางและยุทธศาสตร์การบริหารจัดการองค์กรดังที่กล่าวมาแล้วนั้น องค์กรจะต้องเป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใส อยู่ร่วมกับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างปกติสุข มีการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ และเติบโตไปพร้อมๆ กันอย่างยั่งยืน

สรุปว่าในการดำเนินกิจกรรมขององค์กรในปัจจุบันนี้ ไม่ว่าจะเป็้องค์กรธุรกิจ หรือเป็นองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร เป้าหมายที่สำคัญที่สุดของทุกองค์กรก็คือ “ความยั่งยืน” เมื่อปี ค.ศ. 2008 เราพบว่าในอเมริกา และยุโรป องค์กรธุรกิจขนาดใหญ่สามารถล้มละลายได้ในเพียงชั่วข้ามคืน ซึ่งก่อนหน้านั้น มีความเชื่อว่าองค์กรธุรกิจขนาดใหญ่จะไม่ล้ม ความเชื่อที่ว่า too big to fail แต่จากวิกฤตที่เกิดขึ้น เราจะเห็นว่า บริษัท GM (General Motors) ซึ่งมีอายุ 100 กว่าปีได้ล้มไปแล้ว หรือ บริษัทการเงินใหญ่ๆ อย่าง บริษัท Lehman

Brothers ล้มไปแล้ว ปัจจุบันนี้ Goldman Sachs ก็ถูกซื้อ Merrill Lynch ก็โดนซื้อ ฉะนั้นในโลกนี้ไม่มีสิ่งที่เรา
เรียกว่า too big to fail อีกต่อไป องค์กรธุรกิจทุกองค์กรถ้ามีการดำเนินแนวทางธุรกิจที่ผิดพลาด ไม่ได้ยึดถือ
แนวทางของการพัฒนาอย่างยั่งยืน มีสิทธิที่จะล้มหายตายจากได้ตลอดเวลา

.....

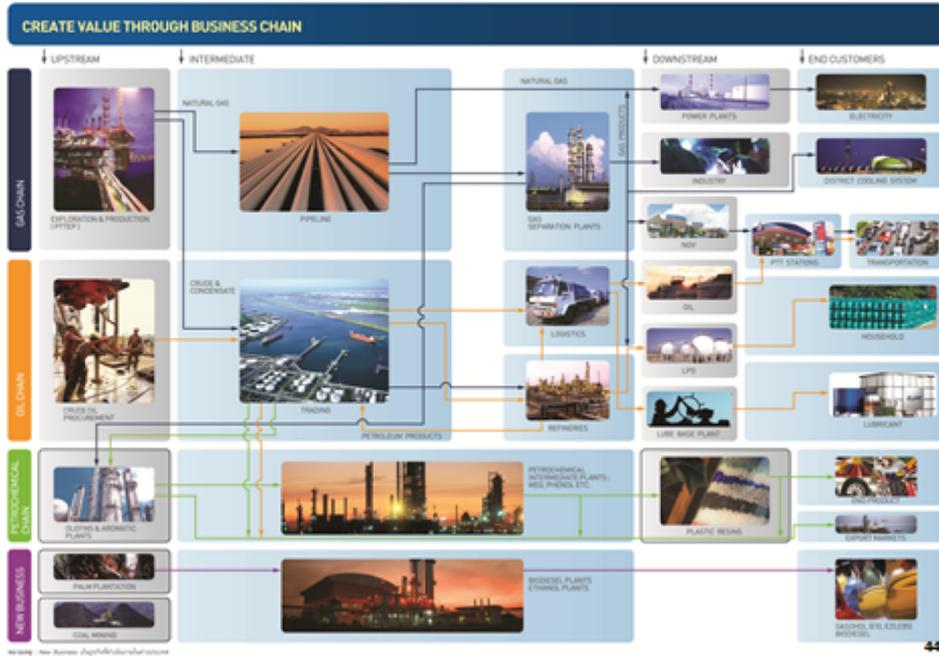

ภาพที่ 37

ปตท. เป็นบริษัทน้ำมันแห่งชาติของคนไทย ตั้งขึ้นเมื่อ 33 ปีที่ผ่านมา จากมูลเหตุที่เรียกว่า Oil Shock ราคาน้ำมันสูงขึ้นจาก 2-3 เหรียญต่อบาร์เรล เป็น 30 เหรียญต่อบาร์เรล ในช่วงรัฐบาล พลเอก เกียกศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งขณะนั้นผู้ค้าน้ำมันในประเทศไทยเป็นบริษัทข้ามชาติทั้งสิ้น ดังนั้นเมื่อเกิดภาวะ Oil Shock ทำให้เกิดน้ำมันขาดตลาด จึงมีแนวความคิดว่า ประเทศไทยสมควรจะมีบริษัทน้ำมันแห่งชาติขึ้นมาเพื่อคานอำนาจ และเพื่อสร้างความมั่นคงทางพลังงานให้กับประเทศไทย จึงเกิด ปตท. ขึ้น

ปตท. ในช่วงแรก เป็นการพัฒนาก๊าซในอ่าวไทยขึ้นมาใช้ จนกระทั่งเมื่อปี พ.ศ. 2540 เกิดวิกฤติ “ต้มยำกุ้ง” ในประเทศไทย องค์กรธุรกิจหลายๆ ส่วนได้รับผลกระทบ ธนาคารถูกปิดเกือบหมด แต่ ปตท. เป็นองค์กรที่ยังมีความเข้มแข็ง จึงเป็นหลักในการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศไทยเข้าไปกอบกู้เศรษฐกิจ และเข้าไปรับซื้อโรงกลั่นหลายแห่งเพื่อไม่ให้ตกเป็นของต่างชาติ ต่อมาในปี พ.ศ. 2544 ภายใต้ พ.ร.บ. ทุนรัฐวิสาหกิจมีการแปรรูปเป็น บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)

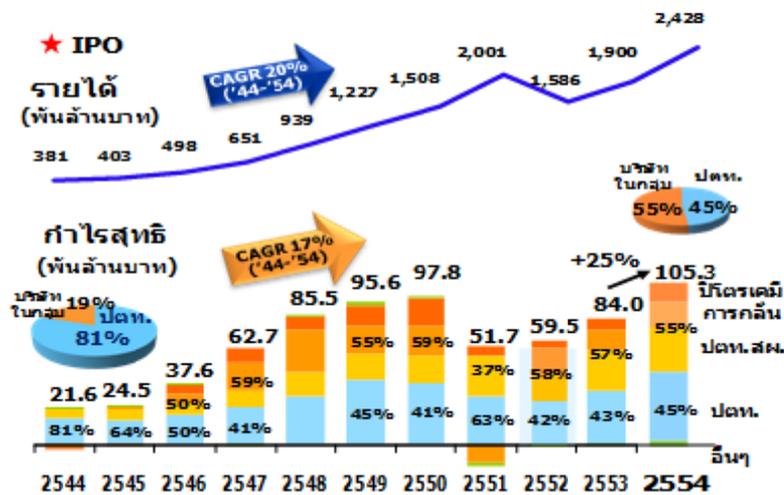
ปตท. ลงทุนตลอดห่วงโซ่ธุรกิจปิโตรเลียมและปิโตรเคมีครบวงจร

ภาพที่ 38

ผลดำเนินงานเติบโตอย่างต่อเนื่อง จากการสร้างมูลค่าเพิ่มตลอดห่วงโซ่ธุรกิจควบคู่กับการสร้างความมั่นคงทางพลังงานให้กับประเทศ

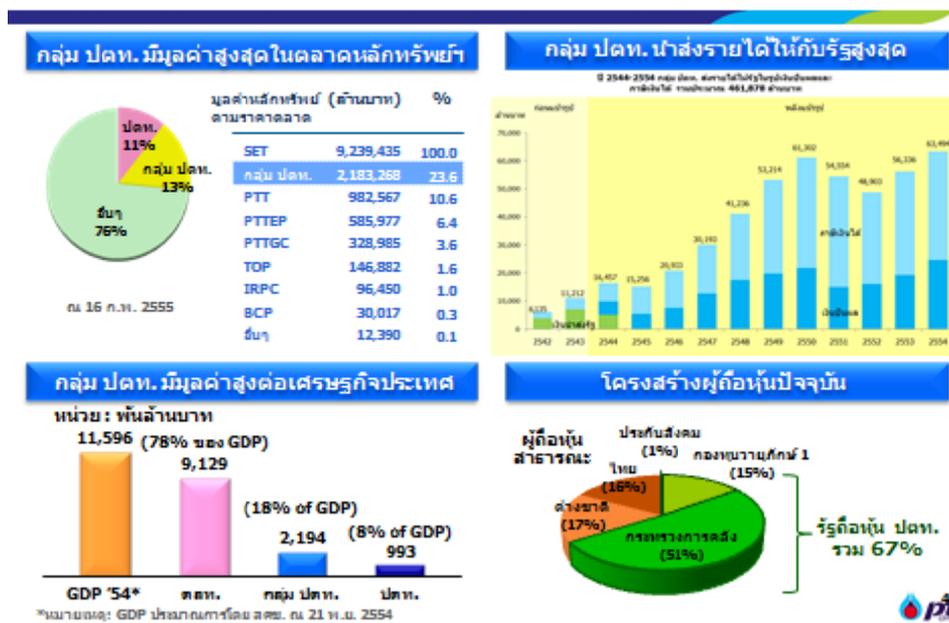
ผลดำเนินงานมาจากกลยุทธ์การลงทุนในธุรกิจปิโตรเลียม/ปิโตรเคมี อย่างต่อเนื่องครบวงจร

ภาพที่ 39

ทำให้ ปตท. มีการเจริญเติบโตแบบก้าวกระโดด เปรียบเทียบได้กับการที่มหาวิทยาลัยมหิดลแห่งนี้ได้ออกนอกระบบ ด้วยระบบการบริหารจัดการที่มีความคล่องตัว พบว่ารายได้ของ ปตท. เมื่อ 10 ปีที่แล้ว เพิ่มขึ้นจาก 3-4 แสนล้านบาท เป็น 2.44 ล้านล้านบาท ในปีที่ผ่านมา (ปี 2554) ยอดกำไรสุทธิของ ปตท. ขึ้นมาจถึงระดับ 1 แสนล้านบาท จะเห็นว่าการกำไรสุทธิมาจาก ปตท. 45% และอีก 55% มาจากบริษัทลูกของ ปตท. จาก 14 ประเทศทั่วโลก ซึ่งหลายๆ คนคิดว่า กำไร 1 แสนล้านบาท มาจากการกำไรที่ขายน้ำมัน แต่ความจริงแล้วกำไรของ ปตท. เกิดจากการทำธุรกิจอื่นๆ และมาจากธุรกิจอื่นต่างประเทศ

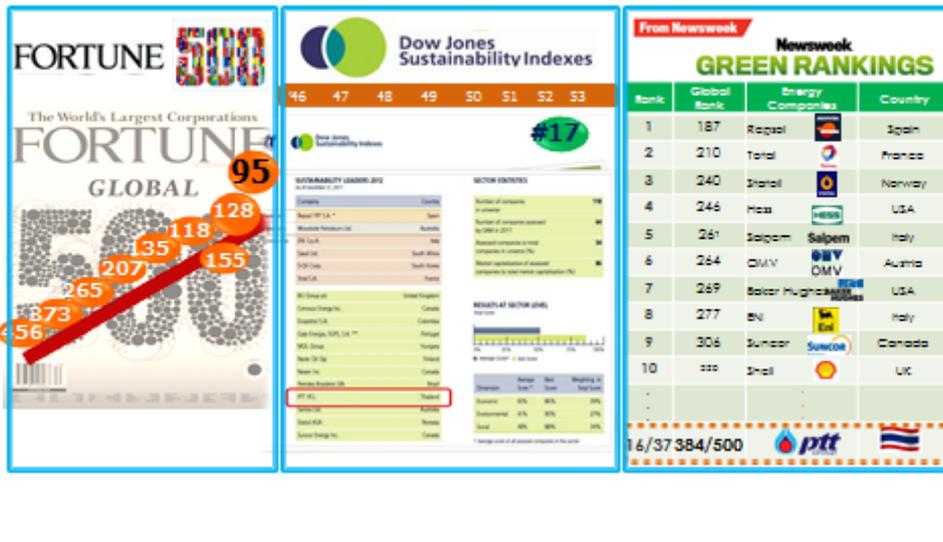
กลุ่ม ปตท. มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ เพื่อสร้างความมั่นคงให้กับประเทศ

ภาพที่ 40

หลังจากออกนอกระบบเมื่อปี พ.ศ. 2544 แล้ว ปตท. สามารถสร้างรายได้ให้กับรัฐประมาณ 4 แสนล้านบาท และในแต่ละปี ปตท. นำส่งกำไรในรูปของเงินภาษีและปันผล 6-7 หมื่นล้านบาท ปตท. จึงเป็นส่วนสำคัญในสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้กับประเทศ ปตท. และบริษัทลูก รวมกันมีขนาด 1 ใน 4 ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ปตท. จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยในภาพรวม ยอดขายของ ปตท. อยู่ที่ประมาณร้อยละ 18 ของ GDP ของประเทศ เพราะ GDP ของประเทศอยู่ที่ประมาณ 11 ล้านล้านบาท ยอดขายของ ปตท. อยู่ที่ 2 ล้านล้านบาท และรัฐบาลก็ถือหุ้นใหญ่ ร้อยละ 67

ptt International Rankings

ภาพที่ 41

ในวันนี้เมื่อกล่าวถึงการพัฒนาอย่างยั่งยืน มูลเหตุที่จำเป็นต้องพัฒนาองค์กรมุ่งไปในทิศทางของความยั่งยืนแล้ว ปตท. มีความภูมิใจที่ว่า ขณะนี้ขนาดของ ปตท. อยู่ในอันดับที่ 95 ของโลก (ปัจจุบัน ข้อมูล ณ เดือนกรกฎาคม 2555 ปตท. จัดอยู่ในอันดับที่ 95 ของโลก) โดยมีเป้าหมายคือ ต้องการเป็นบริษัทขนาดใหญ่อยู่ใน 1 ใน 100 ของโลก เป็นบริษัทของคนไทยบริษัทเดียวที่อยู่ใน Fortune 500 โดยมีเพียง 3 บริษัทในอาเซียนเท่านั้นที่ได้อยู่ใน Fortune 500 ประสบการณ์ในการทำเรื่องการพัฒนาอย่างยั่งยืน ปีนี้เป็นปีแรกที่ ปตท. ได้รับการบันทึกชื่อ ใน Dow Jones Sustainability Indexes (ตัวชี้วัดในการพัฒนาความยั่งยืน) เป็นครั้งแรก โดยอยู่ในอันดับที่ 17 ซึ่งหมายความว่า การพัฒนาจะต้องเป็นไปอย่างยั่งยืน จะต้องมีการแข่งขัน และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทุกปี และในปี พ.ศ. 2554 ปตท. ได้รับการจัดบันทึกในนิตยสาร Newsweek ว่า เป็นบริษัทของคนไทยบริษัทเดียวที่ได้รับการจัดบันทึกใน Green Rankings ในอันดับที่ 384 และอยู่ในกลุ่มของบริษัทพลังงานด้วยกันที่อันดับ 16 ของโลก

ภาคผนวก

ความเป็นมาในการจัดแสดงปาฐกถาเกียรติยศฯ

เนื่องในวันพระราชทานนามมหาวิทยาลัยมหิดล

(พ.ศ. 2542-2555)

ประวัติศาสตร์อาจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โอสถานนท์

อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล

(พ.ศ. 2512-2514)

ความเป็นมาในการจัดแสดง

ปาฐกถาเกียรติยศฯ เนื่องในวันพระราชทานนาม "มหาวิทยาลัยมหิดล"

“มหิดล” เป็นพระนามของสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ทรงมีพระมหากษัตริย์คุณต่อประเทศชาติอย่างใหญ่หลวง โดยเฉพาะการแพทย์และการสาธารณสุข ทรงได้รับการยกย่องว่าเป็นพระบิดาแห่งการแพทย์แผนปัจจุบันของไทยและพระบิดาแห่งการสาธารณสุขไทย พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานนาม “มหิดล” ให้เป็นนามของมหาวิทยาลัย ที่ได้ตราพระราชบัญญัติมีผลใช้อย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2512 ซึ่งนับว่าเป็นวันเริ่มต้นของการใช้ชื่อมหาวิทยาลัยมหิดล นับจากวาระนั้นจนถึงวันที่ 2 มีนาคม 2555 ซึ่งเวียนมาบรรจบครบ 43 ปี ที่ได้รับพระราชทานนามให้เป็น “มหาวิทยาลัยมหิดล” การได้รับพระราชทานพระมหากษัตริย์คุณครั้งนี้ ยังความปิติยินดีเป็นอย่างยิ่งให้แก่บรรดาอาจารย์ นักศึกษา และเจ้าหน้าที่ทุกระดับ ตลอดจนศิษย์เก่าและนักศึกษาปัจจุบันของมหาวิทยาลัยมหิดล

นับตั้งแต่ พ.ศ. 2542 จนถึงปี พ.ศ. 2555 อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล ได้มีดำริให้มีการจัดปาฐกถาเกียรติยศฯ เนื่องในวันพระราชทานนาม “มหาวิทยาลัยมหิดล” ติดต่อกันมาทุกปี โดยได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิจากสาขาต่าง ๆ มาแสดงปาฐกถาในหัวข้อต่อไปนี้

- พ.ศ. 2542 ปาฐกถาเกียรติยศเนื่องในงานคล้ายวันพระราชทานนามมหาวิทยาลัยมหิดล
โดย สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์
- พ.ศ. 2543 ปาฐกถาเกียรติยศศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โสธานนท์ ครั้งที่ 1
โดย ศาสตราจารย์คลินิกเกียรติคุณ ประดิษฐ์ เจริญไทยทวี
- พ.ศ. 2544 ปาฐกถาเกียรติยศศาสตราจารย์ นายแพทย์เกษน จาติกวณิช ครั้งที่ 1
โดย ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ประเวศ วะสี
- พ.ศ. 2545 ปาฐกถาเกียรติยศศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โสธานนท์ ครั้งที่ 2
เรื่อง “สุขภาพสังคม”
โดย ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ประเวศ วะสี

- พ.ศ. 2546 ปาฐกถาเกียรติยศศาสตราจารย์ นายแพทย์เกษาน จาติกวณิช ครั้งที่ 2
เรื่อง “พระพุทธศาสนากับการเติมปัญญาให้สังคม”
โดย พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต ป.ธ.9)
อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พ.ศ. 2547 ปาฐกถาเกียรติยศศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โสถานนท์ ครั้งที่ 3
เรื่อง “เศรษฐกิจการเงินโลกกับการปรับตัวของอุดมศึกษาไทย”
โดย ดร.โอฬาร ไชยประวัติ
ที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรีและที่ปรึกษากิตติมศักดิ์
มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง
- พ.ศ. 2548 ปาฐกถาเกียรติยศศาสตราจารย์ นายแพทย์เกษาน จาติกวณิช ครั้งที่ 3
เรื่อง “โครงการพัฒนาออยตุง”
โดย ม.ร.ว.ดิศนัดดา ดิศกุล
เลขาธิการมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงในพระบรมราชูปถัมภ์
- พ.ศ. 2549 ปาฐกถาเกียรติยศศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โสถานนท์ ครั้งที่ 4
เรื่อง “การปฏิรูปการเมืองกับสภาพสังคมไทย”
โดย ศาสตราจารย์ ดร.อมร จันทรมบูรณ์
ประธานคณะกรรมการพัฒนากฎหมาย
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
- พ.ศ. 2550 ปาฐกถาเกียรติยศศาสตราจารย์ นายแพทย์เกษาน จาติกวณิช ครั้งที่ 4
เรื่อง “สหกิจศึกษากับการพัฒนาคุณภาพบัณฑิต”
โดย ศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ศรีสอ้าน
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

- พ.ศ. 2551 ปาฐกถาเกียรติยศศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โสถานนท์ ครั้งที่ 5
เรื่อง “ประสบการณ์การบริหารมหาวิทยาลัยออกนอกระบบเป็นมหาวิทยาลัย ในกำกับของรัฐ”
โดย ดร.กฤษณพงศ์ กีรติกร
ที่ปรึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
- พ.ศ. 2552 ปาฐกถาเกียรติยศศาสตราจารย์ นายแพทย์เกษาน จาติกวณิช ครั้งที่ 5
เรื่อง ความอยู่รอดของมนุษยศาสตร์ไทย
โดย ศาสตราจารย์เกียรติคุณเจตนา นาควัชระ
กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ สภามหาวิทยาลัยมหิดล
- พ.ศ. 2553 ปาฐกถาเกียรติยศศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โสถานนท์ ครั้งที่ 6
เรื่อง "Current Global Health Issues"
โดย ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์ ดร.ไกรสิทธิ์ ตันติศิรินทร์
ประธานกรรมการนโยบายกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- พ.ศ. 2554 ปาฐกถาเกียรติยศศาสตราจารย์ นายแพทย์เกษาน จาติกวณิช ครั้งที่ 6
เรื่อง "การสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนโดยการปฏิบัติการศึกษาและพัฒนาชุมชน"
โดย คุณมีชัย วีระไวทยะ
นายกสมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน
- พ.ศ. 2555 ปาฐกถาเกียรติยศศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โสถานนท์ ครั้งที่ 7
เรื่อง "แนวทางการบริหารจัดการองค์กร สู่วัยที่ยั่งยืน"
โดย ดร.ไพรินทร์ ชูโชติถาวร
ประธานเจ้าหน้าที่บริหารและกรรมการผู้จัดการใหญ่
บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)

ประวัติ

ศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โอสถานนท์

ศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โสธานนท์ เป็นบุตรคนที่ 4 ของพระยาประชาภิจักรจักร (ชูป โสธานนท์) และคุณหญิงนิล ประชาภิจักรจักร เกิดเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2451 ณ บ้านถนนบำรุงเมือง ริมคลองผดุงกรุงเกษม มีพี่น้องร่วมบิดามารดา ซึ่งปัจจุบันถึงแก่กรรมแล้ว ดังนี้

1. พ.ต.วิลาส โสธานนท์
2. นางระยับ สุขพล
3. ด.ช.ศิริ โสธานนท์
4. ศ.นพ.ชัชวาล โสธานนท์
5. นายปชา โสธานนท์
6. นายทวิลาภ โสธานนท์
7. นางชำนาญ สุขุม
8. นายชาติ โสธานนท์
9. นางอินทิดา นาคะเสถียร

สมรสกับนางสาวดุขฎิ ปันยารชุน ธิดาพระยาปริชานุสาสน์ (เสริญ ปันยารชุน) และคุณหญิง ปฤกษ์ ปริชานุสาสน์ เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2484 มีบุตรธิดา 2 คน ได้แก่

1. รองศาสตราจารย์ นายแพทย์รพีพันธ์ โสธานนท์
2. นางทิพสุดา สุวรรณรักษ์ สมรสกับ รศ.นพ.จินดา สุวรรณรักษ์ มีธิดา 1 คนคือ นางสาวไรรัตน์ สุวรรณรักษ์

ผู้ที่ได้รู้จักกับศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โสธานนท์ เรียกทำสั้น ๆ ว่า “คุณหมอชัช”

- ปี พ.ศ. 2474 สำเร็จปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์
- ปี พ.ศ. 2476 บรรจุเป็นอาจารย์ในแผนกสูติ-นรีเวชวิทยา โรงพยาบาลศิริราช
- ปี พ.ศ. 2478 ได้ทุนอเล็กซานเดอร์ ฟอน ฮุมโบลด์ ไปศึกษาเพื่อทำปริญญาเอก (Dr.Med) ณ ประเทศเยอรมัน พร้อมกับได้รับทุน “สมเด็จพระราชบิดา” ศึกษา ค้นคว้า วิจัย ภายใต้ Prof. Schoeder และ Prof. Robert Kessler และทำวิทยานิพนธ์เรื่อง Cystic Glandula Hyperplasia of Endometrium หลังจากสำเร็จปริญญาเอกแล้ว ยังได้ไปศึกษาวิชาโรคเมื่องร้อนเพิ่มเติมที่มหาวิทยาลัย Hamburg และได้ประกาศนียบัตรวิชาโรคเมื่องร้อน Diploma in Tropical Medicine (D.T.M.)
- ปี พ.ศ. 2481 เดินทางกลับประเทศไทยและทำงานที่โรงพยาบาลศิริราชเช่นเดิม เมื่อกลับมาทำงานที่แผนกสูตินรีเวชวิทยาที่ศิริราช ศาสตราจารย์ นายแพทย์ประจักษ์ ทองประเสริฐ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลศิริราชขณะนั้น ได้ขอให้ศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โสธานนท์ รับตำแหน่ง ผู้ช่วยผู้อำนวยการเมื่อคุณศาสตราจารย์ นายแพทย์ประจักษ์ ทองประเสริฐ ลาออกในปี พ.ศ.

2491 ศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โสสถานนท์ ได้รับเลือกเอกอัครราชทูตให้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการศิริราชตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา ศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โสสถานนท์ จึงเป็นคลินิกเขียน อาจารย์และนักบริหารพร้อมกันไป ท่านดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงพยาบาลศิริราชจนถึงปี พ.ศ. 2501 เป็นคณบดีคณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาลระหว่างปี พ.ศ. 2501-2506 ดำรงตำแหน่งอธิการบดีมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ระหว่างปี พ.ศ. 2507-2512 ดำรงตำแหน่งอธิการบดีคนแรกของมหาวิทยาลัยมหิดล ระหว่างปี พ.ศ. 2512-2514 เป็นผู้เดียวที่เป็นทั้งอธิการบดีมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์และมหาวิทยาลัยมหิดล และยังรับตำแหน่งรักษาการคณบดีคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดลระหว่างปี พ.ศ. 2514-2522

ปี พ.ศ. 2493 เมื่อศิริราชก่อตั้งมาครบ 60 ปี ในฐานะเป็นผู้อำนวยการได้จัดงานใหญ่ ได้กราบบังคมทูลเชิญพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินทรงเป็นองค์ประธานในพิธีเปิดพระบรมราชานุสาวรีย์ของสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก หรือที่วงการแพทย์เรียกว่า สมเด็จพระราชบิดา “องค์พระบิดาแห่งการแพทย์ไทย” ณ ศูนย์กลาง คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล จากผลการจัดงานในครั้งนั้น ศาสตราจารย์ นายแพทย์เกษน จาติกวณิช ได้เขียนไว้ในหนังสือเจ็ดรอบนักษัตร ชัชวาล โสสถานนท์ ว่าก่อให้เกิดผลสำเร็จตามมาอีก 2 ประการคือ

1. สร้างหอประชุมราชแพทยาลัย
2. สร้างเขื่อนคอนกรีตริมแม่น้ำเจ้าพระยา

ปี พ.ศ. 2505 เมื่อศิริราชก่อตั้งมาครบ 72 ปี ศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โสสถานนท์ เป็นแม่งานใหญ่อีกครั้งหนึ่ง การจัดงานครั้งนี้ก่อให้เกิดตึก 72 ปีศิริราช ซึ่งเป็นอาคาร 12 ชั้น ตั้งอยู่ใจกลางโรงพยาบาลศิริราช เบื้องหลังพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระบรมราชชนก

เมื่อปี พ.ศ. 2512 ได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานนามใหม่ ให้แก่มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ พระราชทานนามว่า “มหาวิทยาลัยมหิดล” ยิ่งความภาคภูมิใจและความซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณต่อศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โสสถานนท์ มีรู้คล้าย

นอกจากนั้นได้ร่วมกราบบังคมทูลขอพระกรุณาจากสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงช่วยเจรจาซื้อที่ดิน 1,200 ไร่ ซึ่งเป็นที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ในราคาที่ถูกมากใช้เป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตศาลายาในปัจจุบัน

ในขั้นแรกที่พระราชทานนามมหาวิทยาลัยมหิดลนั้นศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โสสถานนท์ เล่าว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงตั้งคำถามว่ามหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ยังไม่ใช่มหาวิทยาลัยที่สมบูรณ์พร้อมสาขาวิชา ดังนั้นในสมัยที่ศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โสสถานนท์ เป็นอธิการบดี จึงได้มีการจัดตั้งคณะสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศึกษาศาสตร์ขึ้น และเมื่อได้ก่อตั้งแล้ว ศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โสสถานนท์ ก็ยังได้ดำรงตำแหน่งรักษาการคณบดีของคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหิดล อีกเกือบ 10 ปี จนกว่าจะได้เลือกคณบดีคนใหม่ขึ้นมาแทน

หลังจากได้พระราชทานนามมหาวิทยาลัยมหิดลแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้เสด็จมาทรงดนตรีที่หอประชุมราชแพทยวิทยาลัยศิริราช และรับสั่งต่อนหนึ่งกับนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลว่า “เราเป็นลูกพ่อเดียวกันแล้วนะ” ยังความปราบปลื้มและซาบซึ้งในพระมหากุณานิคุณเป็นล้นพ้นแก่ศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โสสถานนท์ และผู้เข้าเฝ้าธุลีละของพระบาทโดยทั่วหน้ากัน

งานอื่นๆ นอกมหาวิทยาลัยยังมีอีกหลายอย่าง เช่น เป็นกรรมการสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นกรรมการฝ่ายการแพทย์ของมูลนิธิธานันทมหิดล กรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ กรรมการพลังงานปรมาณูเพื่อสันติ เป็นต้น

ศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โสสถานนท์ มีความจงรักภักดีในสมเด็จพระราชบิดาอย่างลึกซึ้งเคยเล่าให้ลูกหลานฟังว่า เมื่อเรียนแพทย์ปีที่ 1 ที่ศิริราช เรียนหนังสือดีได้ขอเข้าเฝ้าสมเด็จพระราชบิดา กราบบังคมทูลเพื่อขอทุนศึกษาแพทย์ต่างประเทศ สมเด็จพระราชบิดาโปรดฯ ให้มหาดเล็กนำกระดาษดินสอมาทรงคิดเลขค่าใช้จ่ายในการเรียนให้ดูและทรงแสดงให้เห็นว่าการจะไปเรียนต่างประเทศนั้น ต้องใช้เวลาอีก 8 ปี ค่าใช้จ่ายสิ้นเปลืองมาก ขณะนี้เรียนที่ศิริราชก็ดีแล้ว อีก 3 ปีก็จะเรียนจบ จึงขอให้เรียนต่อไป เมื่อเรียนจบแล้วจะไปเรียนที่ไหนจะให้การสนับสนุน แต่จะต้องกลับมาทำงานที่ศิริราช เพราะ ศิริราชยังต้องการคนอีกมาก แต่หลังจากนั้นไม่กี่เดือน สมเด็จพระราชบิดาก็สิ้นพระชนม์ ยังความเศร้าสลดใจแก่คุณศาสตราจารย์

นายแพทย์ชัชวาล โสธานนท์ เป็นอย่างยิ่ง ศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โสธานนท์ คิดว่าจะสนองพระเดชพระคุณครั้งสุดท้ายได้อย่างไร ขณะนั้นผู้ที่มีโอกาสเข้าร่วมในขบวนอัญเชิญพานเครื่องราชอิสริยยศของสมเด็จพระราชบิดา จากพระบรมมหาราชวังไปยังพระเมรุ ต้องเป็นนักศึกษาแพทย์ปีที่ 4 แต่ศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โสธานนท์ ก็ได้ขอรื้อกับอาจารย์และได้เข้าร่วมในขบวนในที่สุด ศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โสธานนท์ ได้ของที่ระลึกพระราชทานคือดินสอแหวนกระเป่ายี่ห้อ Parker ลงยาส่วนบน ส่วนล่างเป็นทอง ตอนบนโดยรอบจารึกว่า พ.ศ. 2472 ซึ่งศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โสธานนท์ ได้เก็บสมบัติชิ้นนี้ไว้ตราบเท่าชีวิตหาไม่ ศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โสธานนท์ เคยกล่าวหลายครั้งในหลายวาระว่ากรณีที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามมหาวิทยาลัยมหิดล ในสมัยที่ท่านเป็นอธิการบดีมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ และการที่ท่านได้เป็นอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล เป็นสิ่งที่ท่านภาคภูมิใจมากและเป็นเกียรติที่จะต้องเทิดทูลพระนาม “มหิดล” อย่าเต็มสติกำลังในชีวิตการเป็นแพทย์ และการกระทำใดๆ ก็ดี ศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โสธานนท์ จะเทิดทูลยึดถือสมเด็จพระราชบิดาเป็นแบบอย่างมั่นคงเสมอมา

ศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โสธานนท์ มีสุขภาพดีพอสมควรมาโดยตลอด ไม่มีอาการหลงและมีความห่วงใยคนรอบข้างเสมอจนบั้นปลายของชีวิต ศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โสธานนท์ เริ่มป่วยเป็นโรคมะเร็งที่ปอด เมื่อประมาณ 3 ปีที่ผ่านมา แต่ก็ยังมีสุขภาพที่แข็งแรง ไม่มีอาการของมะเร็ง ในช่วง 3 เดือนสุดท้ายเริ่มมีอาการไอและอ่อนเพลีย ในวันพุธที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542 เข้ารักษาตัว ณ ศูนย์การแพทย์สิริกิติ์ โรงพยาบาลรามธิบดี และถึงแก่กรรมอย่างสงบในวันศุกร์ที่ 3 ธันวาคม พ.ศ. 2542 เวลา 7 นาฬิกา 52 นาที สิริรวมอายุได้ 91 ปี 8 เดือน 27 วัน

(คัดย่อประวัติจากหนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ ศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โสธานนท์
14 ธันวาคม พ.ศ. 2542 พิมพ์ที่กรุงเทพฯ: 2542)

“ในการดำเนินกิจกรรมขอองค์กรในปัจจุบันนี้ไม่ว่าจะเป็นองค์กรธุรกิจหรือเป็นองค์กรที่ไม่แสวงผลกำไร เป้าหมายที่สำคัญที่สุดของทุกองค์กรก็คือ.....ความยั่งยืน”

